

Sähkömarkkinadirektiivi ja sähkö- markkinoiden sääntely

Itä-Suomen yliopisto
Oikeustieteiden laitos
Siviilioikeus
Hallintotieteiden maisteri
Pro gradu -tutkimus
17.11.2019
Tekijä: Seija Haarala 246576
Ohjaaja: Katja Lindroos

Tiivistelmä

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Tiedekunta Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta		Yksikkö Kauppatieteiden laitos	
Tekijä Seija Haarala		Ohjaaja Katja Lindroos	
Työn nimi (suomeksi ja englanniksi) Sähkömarkkinadirektiivi ja sähkömarkkinoiden sääntely			
Pääaine HTM-tutkinto siviilioikeus	Työn laji Pro gradu -tutkielma	Aika 17.11.2019	Sivuja XIV - 53
Tiivistelmä <p>Kansallisen sähkömarkkinoiden taustalla on Euroopan unionin vuosikymmeniä kestänyt pitkäjänteinen ja määrätietoinen tavoite kehittää unionin alueella kaikissa jäsenmaissa toimivat sähkönsisämarkkinat, mitä viimekädessä kaikki jäsenmaat toteuttavat omilla kansallisilla energiemarkkinoillaan ja lainsäädännössään.</p> <p>Euroopan unionin jäsenyys ja sisämarkkinoiden kehitys on direktiivien ohjauksen tuloksena muokannut kansallista lainsäädäntöä. Lainsäädännön määrä on Suomessa lisääntynyt, kehittynyt ja monipuolistunut yleisesti, mutta erityisesti käsittelemässäni aihepiirissä sähkömarkkinoilla. Euroopan unionin tavoitteena oli tarjota kohtuuhintaista energiaa kansalaisille, mutta sen lisäksi myös turvata energian saatavuus. Energia-alan kehityksellä on ollut suoraan vaikutusta kuluttajaan sähkökäyttäjänä. Vaikka kuluttajat ovat voineet kilpailuttaa sähkönmyyntinsä, voi kokonaisuutta arvioiden verkkopalvelun hinnoittelu viedä myynnistä saavutettavan hyödyn olemattomaksi.</p> <p>Euroopan unioni on kiinnittänyt huomiota energia-alan kuluttaja-asiakkaiden oikeudelliseen asemaan ja sitä turvaavia säännöksiä on lisätty myös sähkömarkkinalakiin. Sekä sähkömarkkinadirektiivin että kuluttajaoikeusdirektiivin muutokset on vyörytetty kansalliseen lainsäädäntöön tavoitteena parantaa kuluttajan oikeudellista asemaa ja oikeusturvaa.</p> <p>Tutkimuksessa on tavoitteena ollut selvittää, miten sähkömarkkinadirektiivi ja sähkömarkkinoiden sääntelykehitys vaikuttaa kuluttajan asemaan Suomessa sekä lisäksi mitä oikeudellinen kohtuus -vaatimus merkitsee kuluttajalle käytännössä.</p>			

SISÄLLYS

LÄHTEET	V
KIRJALLISUUS	V
LYHENNELUETTELO.....	X
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus.....	1
1.2 Tutkimus kysymykset.....	3
1.3 Tutkimuksen aiheen rajaus	4
1.4 Tutkimusmetodi, aineisto ja rakenne	4
2 SÄHKÖMARKKINOIDEN SÄÄNTELYN NYKYTILA.....	6
2.1 Sähkömarkkinoiden sääntelyn nykytila kaaviona.....	6
2.2 Sähkönmyynti	8
2.3 Jakeluverkonhaltijat	9
2.4 Sähköalan valvontaviranomaiset	13
2.4.1 Energiavirasto valvontaviranomaisena.....	13
2.4.2 Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvontavirastona	14
2.5 Keskeisiä sähkömarkkinoiden käsitteitä.....	15
3 SÄHKÖN SISÄMARKKINOIDEN SÄÄNTELY	18
3.1 Euroopan energiasisämarkkinoiden taustaa	18
3.2 Kansainvälisten sopimusten merkitys energiapolitiikassa.....	21
3.3 Energiamarkkinoiden sääntelyn kehitys	23
3.3.1 Energiamarkkinoiden sääntelyn ensimmäinen vaihe	23
3.3.2 Sähkömarkkinoiden sääntelyn toinen vaihe.....	25
3.3.3 Sähkömarkkinoiden sääntelyn kolmas vaihe	27
3.4 Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden sääntely	31
4 SUOMEN SÄHKÖMARKKINASÄÄNTELY	33
4.1 Suomen sähkömarkkinat osaksi eurooppalaisia sähkömarkkinoita.....	33
4.2 EU:n kuluttajaoikeus sääntely ja sähkömarkkinat	38

4.3. Kuluttajaoikeudellista sääntelyä Suomen sähkömarkkinoilla	40
4.4 Kuluttajaoikeudellisia käsitteitä.....	43
4.4.1 Sähkömarkkinalain kohtuullisuusvaatimus	43
4.4.2 Sopimaton menettely sähkön myynnissä.....	46
4.4.3 Kuluttajaoikeudellinen ryhmäkanne	49
5 JOHTOPÄÄTÖS.....	51

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. Yleinen oikeustieteen oppikirja. WSOY 1989.
- Guimaraes-Purokoski, Alice, Vertikaalinen toimivallanjako EU-oikeudessa. Tutkimus yhteisön toimivallan kehittymisestä energia-alalla sekä julkisen palvelun velvoitteiden ja yleispalvelun sääntelystä sähkön sisämarkkinoilla. Väitöskirja. Gummerus Kirjapaino Oy 2009.
- Hackländer, Daniel, Energiekompetenz im Primärrecht der Europäischen Union. Eine Analyse des Artikels 194 der Vertrags über die Arbeitsweisen der Europäischen Union in der Fassung des Vertrags von Lissabon unter Berücksichtigung der historischen Entwicklung der Energiekompetenz. Peter Lang AG 2010.
- Hirvonen, Ritva – Sulamaa, Pekka – Tamminen, Eero, Kilpailu sähkömarkkinoilla Sähkömarkkinoiden keskeiset piirteet ja toiminta. ETLA, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos 2003.
- Huhta, Kaisa, Sähkön saatavuuden turvaaminen verkkoinfrastruktuurin sääntelyssä. Refereeartikkel. Defensor Legis N:o 2/2016, s. 236–238
- Jylhä, Reijo, Sähkönhuollosta sähkömarkkinoihin. Väitöskirja. Acta Wasaensia. Vaasan yliopisto 2006.
- Matschoos, Kaisa, Hinnat sähkömarkkinoilla. Vihreän sähkön hinnat verrattuna yleis- ja yösähkön hintoihin. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 8.2005.
- Nikkilä, Marita, Kuluttajat muuttuvilla sähkömarkkinoilla - sähköyhtiöiden kilpailuttaminen kuluttajien näkökulmasta. Julkaisuja 4/2001. Kuluttajatutkimuskeskus 2001.
- Oinonen, Mika, EU:n ja Suomen kilpailuvalvonta. Talent verkkokirja 2016.
- Ruostetsaari Ilkka, Energiavalta, Eliitti ja kansalaiset muuttuvilla energiamarkkinoilla. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print 2010.
- Saarnilehto, Ari, Sopimusoikeuden perusteet. Talentum Oyj 2005.

VIRALLISLÄHTEET

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2019/941/EU, riskeihin varautumisesta sähköalalla.
EUVL N:o C306 17.12.2007 Euroopan unionin virallinen lehti.

HE 138/1994 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle sähkömarkkinalaista.

HE 122/1997, Hallituksen esitys Eduskunnalle sähkömarkkinalain muuttamisesta.

HE 162/1998 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta.

HE 218/2002, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta.

HE 127/2004, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta, sähkö-
kön myynti ja verkkoliiketoiminnan eriyttämisestä.

HE 2/2013, Hallituksen esitys eduskunnalle sähkömarkkinalaista.

HE 20/2013 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaksi
lainsäädännöksi.

HE 124/2013 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energiavirastosta.

HE 157/2013 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain ja sähkömarkkina-
lain 25 e §:n muuttamisesta.

HE 74/2015 Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajariitojen vaihtoehtoista ratkaisemista
koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 144/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kauppa- ja teollisuusministeriö, Sähkömarkkinat ilman tuntimittausta, työryhmän mietintö
2/1997.

Kauppa- ja teollisuusministeriö, Sähkömarkkinalain taustaselvitys Suomen säädös-
kokoelma 2009 N:o 64-67.

Kauppa- ja teollisuusministeriö, Sähköliiketoimintojen eriyttämistyöryhmä 2. Työryhmä- ja toimikuntaraportteja 8/2000.

Kilpailuvirasto, Kilpailupolitiikan suunnan näyttämä. Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö 28/2013.

KOM (2008) 614, lopullinen. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kuluttajan oikeuksista.

KOM (2011) 70, lopullinen. Euroopan komissio Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta 33 a, vuosiksi 2014–2020.

KOM (2015) 33 a, lopullinen, Euroopan komission tiedonanto: Energian kuluttajien aseman vahvistaminen 15.7.2015.

KOM (2015) 339, lopullinen, Euroopan Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, energian kuluttajien aseman vahvistaminen (SWD (2015) 141 lopullinen).

Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö 28/2013.

Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13.12.2007, päivänä joulukuuta, EUVL, N:o C 306, 17.12.2007, s. 1–271.

Maastrichtin sopimus, perussopimus Euroopan unionista, 1.3.1993.

Nizzan perussopimuksella, Euroopan unionin sopimus, 1.2.2003,

Rooman perussopimus (A:25.3.1957) allekirjoitettu Roomassa 25.3.1957. Sopimuksella perustettiin Euroopan talousyhteisö.

Suomen säädöskokoelma 2009 N:o 67-67.

Sähkönmyyntiehdot, SME 2010, Energiateollisuus ry:n suosittelemat Sähkönmyyntiehdot.

Sähkönmyyntiehdot, SME 2014, Energiateollisuus ry:n suosittelemat Sähkönmyyntiehdot.

Työ- ja elinkeinoministeriö, julkaisu 41/2012.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Kuluttajapoliittinen ohjelma vuosille 2012-2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 41/2012.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Energiaosasto. Muistio 16.3.2012. Työ- ja elinkeinoministeriön ehdotus toimenpiteistä sähköjakelun varmuuden parantamiseksi sekä sähkökatkojen vaikutusten lieventämiseksi VN (601/2008) valtioneuvoston asetus kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa.

Valtioneuvosto, VN 65/2009. Valtioneuvoston asetus sähkömarkkinoista.

Valtioneuvosto, VN 66/2009. Valtioneuvoston asetus sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta.

Valtioneuvosto, VN (601/2008) valtioneuvoston asetus kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa.

INTERNET-LÄHTEET

Energiateollisuus. Hyvä tietää sähkömarkkinoista 2013.

[https://energia.fi/files/280/hyva_tietaa_sahkomarkkinoista_2013.pdf] (15.5.2019).

Energiavirasto. Kuluttajan oikeudet [<https://www.energiavirasto.fi/kuluttajan-oikeudet>] (28.2.2016).

EUR-Lex, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimus, EHTY:n perustamissopimus. [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0022>]. (14.11.2019).

EUR-Lex, Sisämarkkinat. [https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/internal_market.html?locale=fi&root_default=SUM_1_CODED%3D24] (10.10.2019).

EUR-Lex. Neuvoston direktiivi, runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta. [<https://eurlex.europa.eu/search.html?qid=1571388621794&text=90/547/ETY&scope=EURL EX&type=quick&lang=fi>] (18.10.2019)

EUR-Lex. Euroopan Parlamentin ja Neuvoston sähkömarkkinadirektiivi 96/92/EY. [<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/?uri=CELEX:31996L0092&qid=1572554440346>] (31.10.2019).

European Commission, Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law. Final report Part 3 – Country reporting. Finland, s. 344 - 345. [https://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=44842]. (2.11.2019).

European Commission. State of Collective redress in the EU in the context of the implementation of the Commission recommendation. Just/2016/JC00/FW/CIVI/0099. [https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=612847]. (2.11.2019).

European justice, euroopan e-justice portaali , EU:n oikeuskäytäntö [https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-12-fi.do]. (14.11.2019)

Euroopan parlamentti, Faktatietoja Euroopan unionista. Euroopan unioni ja Maailman kauppajärjestö. [<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/161/euroopan-unioni-ja-maailman-kauppajarjesto>] (14.11.2019).

Fingrid. Palvelut, kuluttajatietoa. Fingridin rooli sähköjärjestelmässä. [<https://www.fingrid.fi/palvelut/fingridin-asiakkaat/kuluttajatietoa/>]. (30.10.2019)

Fingrid, Hyvä tietää sähkömarkkinoista -julkaisu [https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/julkaisut/uusi_versio_sahkomarkk.pdf]. (30.10.2019).

Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy, kielitoimiston sanakirja. 2018. [<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?ListWord=kohtuuton&SearchWord=kohtuuton&page=results>]. (18.10.2019)

Kilpailu- kuluttajavirasto: kuluttaja-asiamiehen linjaukset.

[<https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/sopimusehtojen-muutokset/>] (15.5.2019).

Matschoos, Kaisa, Hinnat sähkömarkkinoilla. Vihreän sähkön hinnat verrattuna yleis- ja yösähkön hintoihin. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 8.2005. [https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152277/Hinnat_sahkomarkkinoilla.pdf?sequence=1&isAllowed=y] (5.3.2016).

Oikeusministeriö: Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö. 54/2013

[<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76502>] (14.5.2019).

Saarnilehto, Ari, Sopimuksen vahvistamisesta, artikkeli, versio 1,0, julkaisu Edilex 22.3.2010.

[www.edilex.fi/lakikirjasto/6905] (28.3.2016)

Tilastokeskus: Energia Suomessa, Omavaraisuus, Suomen energiantuotanto, [<https://www.stat.fi/tup/suomi90/maaliskuu.html>] (5.6.2019).

Työ- ja elinkeinoministeriö: Sähkömarkkinat. [https://www.tem.fi/energia/sahkomarkkinat_etusivu] (31.10.2019)

Työ- ja elinkeinoministeriö: Kuluttaja-asiat. [http://www.tem.fi/kuluttajat_ja_markkinat/kuluttaja-asiat] (28.3.2016)

OIKEUSTAPAUKSET

Kuluttajariitalautakunnan päätökset

KRIL 1.11.2005 04/39/3085

Markkinaoikeus:

MAO 405/15

MAO 316/17

MAO 247/17

MAO 229/12

LYHENNELUETTELO

A asetus

ATK KHO:n ennen 30.9.2002 julkaisema muu
kuin vuosikirjapäätös

DL	Defensor Legis. Suomen asianajajaliiton äänenkannattaja
EC	Euroopan komissio
ECCC	European commission consumer committee, Euroopan komission kuluttajakomitea eurooppalainen lakityöryhmä
ECKG	European Consumer Law Group, Eurooppalainen kuluttajien lakimiestyöryhmä
ECR	European Court Reports
EMV	Energiamarkkinavirasto
ETY	Euroopan unioni, (A:25.3.1957) allekirjoitettiin Roomassa. Sopimuksella perustettiin Euroopan talousyhteisö (ETY) eli yhteismarkkinat. Tavoitteena oli yhteinen maatalous- ja kauppapolitiikka, ajatus sisämarkkinoista.
EU	Euroopan unioni
EV	Energiavirasto (entinen energiamarkkinavirasto)
EY	Euroopan yhteisö
EYVL	Euroopan yhteisöjen virallinen lehti (ennen 1.2.2003)
GATT	GATT-sopimus, General Agreement on Tariffs and Trade, kansainvälisen kaupan sopimus kaupan esteiden ja syrjinnän vähentämiseksi 15.4.1994
HaO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys
HO	hovi-oikeus

IAP	International Energy Programme, valtiosopimus kansainvälisestä energiaohjelmasta, vuodelta 1974, muutettu 1980 ja 1991
IEA	International Energy Agency, kansainvälinen energiajärjestö. Perustettu vuonna 1974 edistämään kansainvälistä energia-alan yhteistyötä.
KHO	korkein hallinto-oikeus
KKO	korkein oikeus
KoKKV	kilpailu- ja kuluttajavirasto
KOM	komission ehdotus
KRIL	kuluttajariitalautakunta
KSL	kuluttajansuojalaki 8/1978
kW	kilowatti
L	laki
MAO	markkinaoikeus
ME	myyntiehdot
MoU	Memorandum of understanding, yhteisymmärryspöytäkirja, valtiosopimussanasto
OECD	The Organisation for Economic Cooperation and Development, taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, perustettu vuonna 1961. Tavoite; harmonisoida ja kehittää jäsenvaltioiden talouskasvua ja vapaakauppaa sekä lisätä yhteiskunnallista hyvinvointia
OikTL	oikeustoimilaki 228/1929 Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista
PeVL	perustuslakivaliokunnan lausunto
PL	Suomen perustuslaki 731/1999

SEU	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL, N:o C 83, 30.3.2010, s. 13
SME	Energiateollisuus ry:n suosittelemat Sähkönmyyntiehdot
SML	sähkömarkkinalaki
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto, EUVL, N:o C 83, 30.3.2010, s. 47
TEM	työ- ja elinkeinoministeriö
VPE	Energiateollisuus ry:n suosittelemat verkkopalveluehdot
WTO	World Trade Organization, Maailman kauppajärjestö, kansain- välinen järjestö, hallitusten välinen kauppapoliittinen yhteistyö

KUVIOT JA TAULUKOT

Kuvio 1. Sähkömarkkinat: lait, sopimukset, osapuolet ja valvontaviranomaiset, s. 5.

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Tutkimuksen aihe on ajankohtainen sekä sähköalaa että kuluttajia koskevien lainsäädännön muutosten vuoksi. Tutkimuksessa pyrin tarkastelemaan Euroopan unionin energian sisämarkkinoiden kehitystä, säädösten vaikutusta Suomen kansallisiin sähkömarkkinoihin, lainsäädäntöön sekä sähkön loppukäyttäjinä oleviin kuluttaja-asiakkaisiin.

Tässä tutkimuksessa on tavoitteenani taustoittaa sähköalan juridista sääntelyä. Tuotteena sähkö on aineeton välttämättömyyshyödyke, joka on tuotettu tai jalostettu eri energialähteillä, mm. vesi-, ydin- ja tuulivoima. Sähköä voidaan myös kuvata teoreettisena ja teknisenä ilmiönä, sähköön liittyy omia määritelmiä, termejä ja sääntöjä. Sähkö- tuotteena on sen erityispiirteiden vuoksi hankala kuvata yksiselitteisen tarkasti, mutta yksinkertaistaen sähköstä voi esittää joitakin faktoja ja kuvaavia väittämiä kuten, että sähköä ei voi havaita tai varastoida. Sähkön toimittaminen sähkönkäyttäjälle perustuu sähkönmyyntisopimukseen, minkä perusteella se siirretään tuottajalta sähköjohtoja pitkin jakeluverkonhaltijan sähkömittarin kautta sähkönkäyttäjälle.¹

1950-luvulla Suomessa oli sodan jälkeinen kiivas jälleenrakentaminen ja sotakorvausten maksaminen Neuvostoliitolle, mitkä edellyttivät teollisuuden tuotannon tehostamista ja sähkön kulutuksen tarve kasvoi. Energiapolitiikka oli kansallista ja pienten paikallisten sähköyhtiöiden toiminnan varassa. Tuolloin ei vielä nähty energiamarkkinoiden merkitystä koko yhteiskunnalle tai yksittäisille kuluttajille. Kansallisesti ei myöskään ollut mitään erityistä tarvetta

---

¹ Hirvonen-Sulamaa-Tamminen, 2003 s. 18.

turvata energian saantia tai kiinnittää huomiota energian riittävyyteen. Kulutuksen tarve oli vielä vähäistä ja sähköä riitti hyvin talouden ja teollisuuden tarpeisiin.²

Suomi oli pitkään omavarainen, koska sähköä tuotettiin pääasiassa vesivoimalla, jossa koskia valjastettiin sähköntuotantoon 1920—1940-luvuilla ympäri Suomea. Koska maaseudulla väestömäärä kasvoi nopeasti eikä enää kaikille työkykyisille riittänyt töitä, alkoi raju sisäinen muuttoliike maalta kaupunkiin, kun nuoret aikuiset hakeutuivat kaupunkiin ja tehtaisiin töihin. Koska sähkön kulutus kasvoi voimakkaasti, ei oma vesivoimalla tuotettu sähköntuotanto enää riittänyt kattamaan kasvanutta sähkötarvetta. Koska Suomi ei kyennyt enää olemaan täysin omavarainen sähköntuotannossa, tuotiin Euroopasta kivihiihtä ja öljyä Neuvostoliitosta sekä muista öljyntuottajamaista. Sähkövoimaa ja sähköalaa varten tarvittiin ensimmäinen alaa ohjaava sähkölaki (319/1979), joka antoi jo suuntaa sähköalan pitkäjänteiselle kehittämistavoitteille sekä energia-alan valvonnalle. Vahvimmin Suomen energiemarkkinoiden kehitykseen on vaikuttanut taustalla monet kansainväliset sopimukset, mutta ennen kaikkea Euroopan unionin jäsenyys, energian sisämarkkinat sekä yhteiset energiapoliittiset tavoitteet.³

Kansallisesti kaikkein merkittävin muutos sähköalalla oli ensimmäisen sähkömarkkinalain voimaantulo (SML, 386/1995), joka vapautti alan kilpailulle. Sähkömarkkinalailla ja sen muutoksilla on ollut olennainen vaikutus koko sähköalalle ja kuluttajille. Sähkömarkkinalain taustalla on Euroopan unionin sähkömarkkinadirektiivi (96/92/EY) ja myöhemmät muutokset, joiden tavoitteena on ollut luoda unionin sisälle eurooppalaiset energian sisämarkkinat. Suomen sähkömarkkinalailla integroitiin myös Suomen sähkömarkkinat osaksi pohjoismaisia ja eurooppalaisia sähkömarkkinoita.⁴

---

² Hacklander, 2010 s. 19.

³ TEM, kohta Sähkömarkkinat.

⁴ EUR-Lex. direktiivi 96/92, Virallinen lehti, kohta 1-4.

Sähkömarkkinalain 1 §:n tavoitteena on varmistaa edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille, jolloin voidaan turvata kohtuuhintaisen ja riittävän hyvälaatuisen sähkön saanti. Ensisijaisena keinona on terve ja toimiva taloudellinen kilpailu sähkön tuotannossa ja myynnissä, kun taas verkkoliiketoiminta on paikallista, luvanvaraista ja viranomaisten valvomaan monopoliliiketoimintaa.⁵

Suomen liittyminen Euroopan unioniin on luonut tarpeen kehittää myös omia kansallisia sisämarkkinoita, kun myös kansallinen lainsäädäntö on säädetty vastaamaan Euroopan unionin sisämarkkinakehitystä. Sähköalan yritysten toimintaympäristö ja sähköalan tekniikka on kehittänyt jatkuvasti, mikä on vaikuttanut myös kuluttajiin käytännössä teknisillä ratkaisulla ja sähkön kilpailutusmahdollisuuksilla.⁶

1.2 Tutkimus kysymykset

Tutkimuksessa tarkastelen Suomen sähkömarkkinalain sääntelyn kehityksen taustaa sekä Suomen sähkömarkkinoiden integroitumista osaksi Euroopan sähkön sisämarkkinoita, millä on ollut myös vaikutusta Suomen lainsäädännön muuttumiseen ja myös kuluttajien asemaan.

Tutkimuskysymyksinä ovat 1) Miten sähkömarkkinadirektiivi ja sähkömarkkinoiden sääntelykehitys vaikuttaa kuluttajan asemaan Suomessa. 2) Mitä oikeudellinen kohtuus -vaatimus merkitsee kuluttajalle käytännössä.

---

⁵ KTM, 8/2000, s.11.

⁶ Energiateollisuus ry, tilastot vuonna 2014.

1.3 Tutkimuksen aiheen rajaus

Tutkimuksessa en tarkastele Euroopan unionin päätöksentekoa, yleistä oikeudellista sääntelyä tai hallinnon rakennetta. Tutkimuksessa en myöskään tarkastele syvällisemmin sähkön hankinnan, tuotannon, myynnin tai sähköverkkoliiketoiminnan organisointia tai rakennetta, sähkön taseselvitystä tai taseisiin liittyviä seikkoja, sähkö- ja energiatekniikan kehittymistä, sähköverkon rakentamista, energiatoimitukseen vaikuttavia seikkoja tai sähkön hinnoittelua ja myyntitoimenpiteitä.

1.4 Tutkimusmetodi, aineisto ja rakenne

Tutkimusmetodi on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen, jossa tarkastelen de lege lata - tutkimuksena voimassaolevan lainsäädännön ja oikeussääntöjen, normien sisältöä, tulkintaa, vaikutusta ja taustaa.⁷

Tutkimuskysymyksiin haen vastausta käyttäen Aarnion oikeuslähdeopin mukaisesti ensisijaisena oikeuslähteenä vahvasti velvoittavaa lakia, oikeussääntöä kuten tässä mm. eurooppalaista lainsäädäntöä Sähkömarkkinadirektiiviä ja Kuluttajaoikeusdirektiivin kautta ja tarkastelen niiden vaikutuksia yleisesti energia-alan ja erityisesti kansallisen sähkömarkkinalainsäädännön kehitykseen sekä välillisesti kuluttajan oikeudelliseen asemaan sähkömarkkinoilla. Lisäksi tavanomaista oikeutta maantapaa sivuan lain tulkintaa helpottamassa sallittuna kohtuullisena oikeuslähteenä, tarkastelen myös lainsäätäjän tarkoitusta ja tavoitteita heikosti velvoittavien oikeuslähteiden kuten hallituksen esitysten avulla. Sallittuna oikeuslähteenä käy-

---

⁷ Aarnio, 1989. s. 48-49.

tän myös eri viranomaisten tutkimuksia ja kannanottoja sekä sähkömarkkinoiden kehitystä tarkastelevaa oikeuskirjallisuutta ja tutkimuksia.⁸

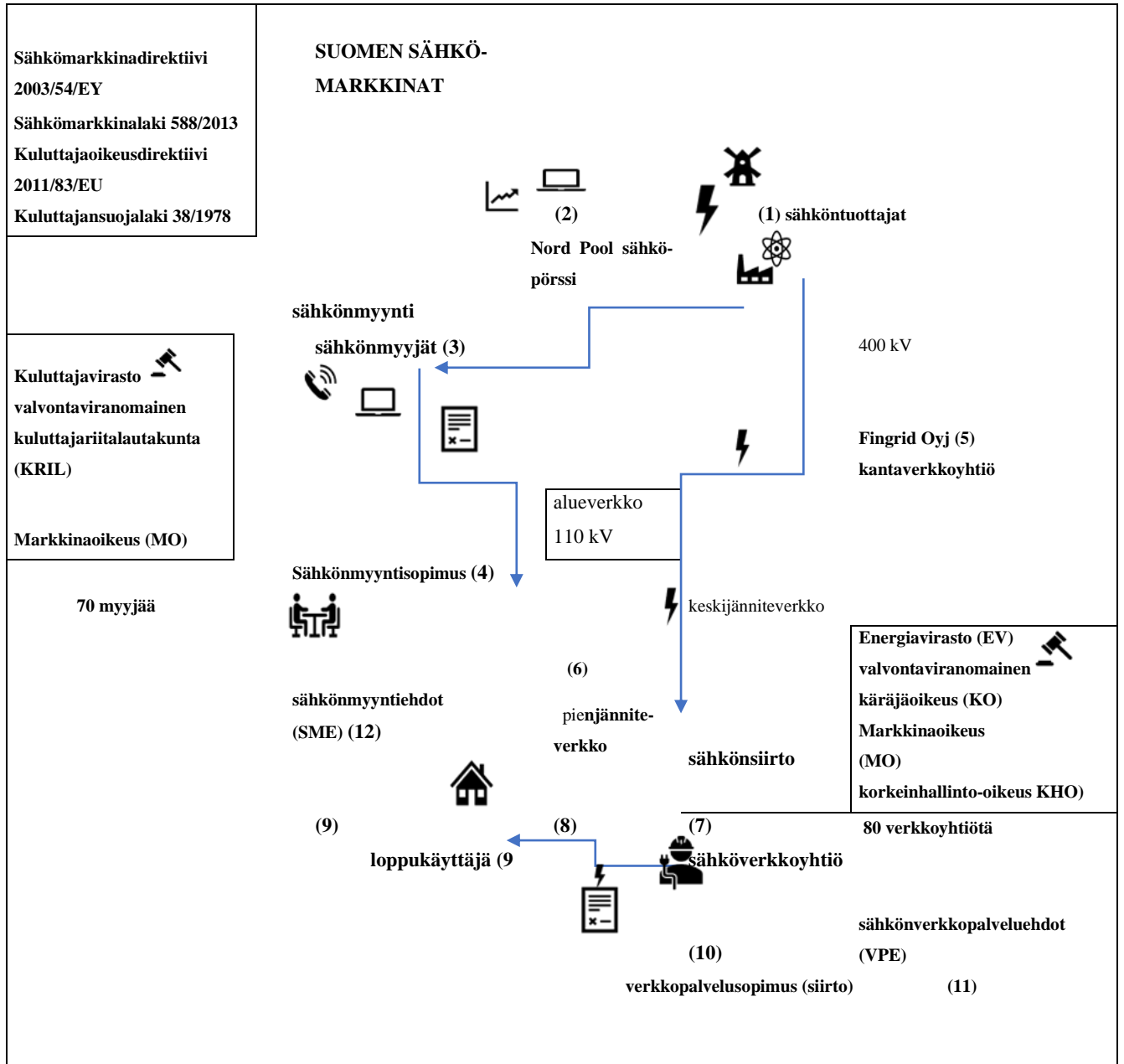
Tutkimuksessa taustoitin kappaleessa 2 Suomen sähkömarkkinoiden nykytilaa kaaviolla ja selostuksella sähkömarkkinoiden eri osapuolten roolista ja oikeudellisesta asemasta. Kaavio on koottu eri lähteistä yksinkertaistaen kokonaisuudeksi. Alan relevanteilla ja keskeisillä erityiskäsitteillä pyrin avaamaan oikeudellista sisältöä ja käsitteiden merkitystä kokonaisuuden kannalta. Kappaleessa 3 tarkastelen Euroopan sähkömarkkinadirektiivin sääntelyn kehitystä osana globaalia energiamarkkinoita ja vaikutusta kansalliseen sähkömarkkinoiden sääntelyyn. Kappaleessa 4 keskityn tarkastelemaan Suomen sähkömarkkinalain sekä kuluttajaoikeuden sääntelyn kehitystä, sekä vaikutusta kansalliseen sääntelyyn. Jaksossa tarkastelen myös sähkön kuluttajan asemaa sähkömarkkinoiden osapuolena, kuluttajan asemaa ja oikeuksia Euroopan unionin jäsenenä sekä unionin direktiivien heijastumista sähkömarkkinoiden kuluttajan oikeudelliseen asemaan. Kappaleessa 5 kokoan johtopäätöksen aiemmissä kappaleissa esille tulleet asiat ja vastaan johdannossa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

---

⁸ Aarnio, 1989 s. 222 -227.

2 SÄHKÖMARKKINOIDEN SÄÄNTELYN NYKYTILA

2.1 Sähkömarkkinoiden sääntelyn nykytila kaaviona

Kuvio 1. sähkömarkkinoista: lait, sopimukset, osapuolet ja valvontaviranomaiset

Kuviossa kuvataan Suomen sähkömarkkinoiden eri osapuolia ja miten ne linkittyvät toisiinsa, millaisia sopimuksia on käytössä ja mitä ehtoja noudatetaan. Suomen sähkömarkkinoita sää-

telee voimassaoleva sähkömarkkinalaki (SML,88/2013). Sähkömarkkinalain 1 luvun 1 §:ssä on todettu tavoitteeksi luoda edellytykset tehokkaasti, varmasti ja ympäristön kannalta kestävästi toimiville sähkömarkkinoille, joissa on hyvä sähkön toimitusvarmuus, kilpailukykyinen sähkön hinta ja kohtuulliset palveluperiaatteet. Sähkömarkkinalaissa (2 §) on määritelty eri sähkömarkkinoiden osapuolille ja toimijoille roolit, oikeudet ja velvollisuudet.

SML 1 luvun 3 §:ssä on kerrottu sähkömarkkinoiden määritelmiä kuviossa numeroituina sähköntuottajat (1), jotka tuottavat sähköä käyttäen useita eri energialähteitä (turve, vesi, tuuli, kivihiili, ydinvoima, aurinko) joko omaan käyttöön tai myyvät sähköä suoraan isoille teollisuusasiakkaille tai Pohjoismaiden yhteisen sähköpörssin Nord Pool Oy:n (2) välityksellä sähkömyyjille (3), jotka myyvät sähkön edelleen sähkömyyntisopimus -asiakkailleen (4). Sähköntuottajat siirtävät sähkön valtakunnalliseen suurjänniteverkkoon Kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n (5) 400 kV kantaverkkoa,⁹ jotka yhtyvät suurjänniteverkkoon (110 kV) ja edelleen loppukäyttäjälle verkkoyhtiöiden keski- ja pienjänniteverkkoon (6). Verkkoyhtiöt (7) jakavat sähkön omalla verkkoalueellaan jakeluverkkoa (8) pitkin eri sähkömyyjien sähköä sähköntuottajille (9). Sähkön loppukäyttäjällä tulee olla voimassa sähköverkkosopimus (10) sähköverkkoyhtiön kanssa. Verkkoyhtiöt laskuttavat siirtomaksua sähkön siirrosta verkkoyhtiön omistaman ja ylläpitämän sähköverkon kautta toimitetusta sähköstä asiakkaan käyttöpaikan sähkömittarille. Sähkönsiirrossa sovelletaan verkkopalveluehtoja (11). Sähkön loppukäyttäjä tekee myös sähkömyyntisopimuksen sähkömyyjän kanssa ja myyjä laskuttaa asiakasta toimitetusta sähköstä. Sähkömyynnissä sovelletaan sähkömyyntiehtoja (12).

Energiamarkkinoiden sääntelynormeja ovat Sähkömarkkinadirektiivi 2003/54/EY ja sähkömarkkinalaki 588/2013 sekä Kuluttajaoikeusdirektiivi 2011/83/EU ja kuluttajansuojalaki 38/1978. Sähkömarkkinat ovat jälleen murroksessa, uusi sähkömarkkinadirektiivi on tulossa,

---

⁹ HE 20/2013 kantaverkon määritelmä kohta 3.2.3.

siitä on annettu 5.6.2019 asetus 2019/941,¹⁰ sekä laki sähkömarkkinalain muuttamisesta (108/2019). Muutos koskee sähkömarkkinoiden keskeisiä toimijoita jakeluverkonhaltijoita, vähittäismyyjiä ja loppukäyttäjiä. Lakimuutos edistää eri osapuolten välistä tiedonvaihtoa ja sitä kautta kilpailua sähkömarkkinoilla. Tiedonvaihto keskitetään yhteen paikkaan Datahup-järjestelmään.¹¹

2.2 Sähkönmyynti

Sähkön loppukäyttäjä tekee sähkönmyyjän kanssa SML 13 luvun 84 §:n kohdan 3 mukaisesti sähkönmyyntisopimuksen. Sähkön myyntiä säännellään sähkömarkkinalaista johdetuilla yksityiskohtaisilla sähkönmyyntiehdoilla. Yleiset kulloinkin voimassaolevat sähkönmyyntiehdot (SME) ovat Energiateollisuus ry:n suosittelemia ja Energiaviraston hyväksymät. Sähköyhtiöt ottavat Energiateollisuus ry:n yleiset sähkönmyyntiehdot käyttöön joko suoraan sellaisenaan tai yhtiökohtaisesti mahdollisesti muokattuna omin lisäyksin ja ehdot on oltava Energiaviraston hyväksymät ennen käyttöönottoa. Sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdan mukaan sähkönmyyjä harjoittaa sähköenergian vähittäismyyntiä eli sähköntoimitusta jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjälle eli myyntiasiakkaalle, joka ostaa sähkön omaan käyttöönsä. Kuluttaja voi ostaa sähköä miltä tahansa Suomessa toimivalta sähkönmyyjältä, mutta ei voi suoraan itse ostaa sähköä ulkomailta ulkomaalaiselta sähkönmyyjältä.¹² Sähköyhtiöllä on omalla verkkoalueellaan sähköntoimitusvelvollisuus, millä turvataan kaikkien asiakkaiden oikeus saada sähköä.¹³

Sähkönmyyntisopimus voi olla määräaikainen tai toistaiseksi voimassaolevana (SML 13:89 §). Jos sopimus on tehty sähkömarkkinalain 88 §:n mukaisesti kuluttajan kanssa käyttäen koti-

---

¹⁰ Euroopan unionin virallinen lehti 14.6.2019 L 158/1.

¹¹ HE 144/2018 sähkömarkkinalain muuttamisesta, s. 7 – 8.

¹² Jylhä, 2006 s. 127.

¹³ Jylhä, 2006 s. 140.

tai etämyyntiä, on kuluttajalle lähetettävä erillinen vahvistusilmoitus. Sopimus katsotaan olevan vahvistusilmoituksen ehtojen mukainen, jollei loppukäyttäjä huomautta kolmen viikon huomautusajassa, ettei vahvistus ole myyjän kanssa tekemän sopimuksen mukainen. Kuluttaja voi peruuttaa koti- tai etämyynnissä tekemänsä sopimuksen kuluttajasuojalain 6 luvun perusteella.

Sähkön markkinahinnat ovat vaihtelevat riippuen kulloisesta vesitilanteesta tai päästökaupan vaikutuksesta sähköpörssissä. Vihreä sähkö eli uusiutuvalla energialla (pienvesivoima, tuuli, aurinko, puuhake, biomassa) tuotettu sähkö kiinnostaa kuluttajia luontoystävällisenä sähkötuotteena, vaikka käytännössä tuotteena kyseessä on samanlainen sähkö.¹⁴

Koska sähköä ei voi varastoida, sen hinnat vaihtelevat kysynnän ja tuotantotilanteen mukaan hyvinkin jyrkästi eri ajankohtina. Pitkien pakkasjakson tai vähäsateisen kesän jälkeen sähkön hinta on korkealla, koska kulutusta on paljon ja vesialtaat tyhjillään Norjassa, koska sähköä ei ole voitu tuottaa vesivoimalla. Käytännössä sähköntuottajat eivät kykene etukäteen tarkasti ennakoimaan mahdollista sähkön hintapiikkiä, yllättävää kysynnässä tapahtuvaa voimakasta kasvua tai kuivaa ja kuumaa kesää.¹⁵

2.3 Jakeluverkonhaltijat

Sähkömarkkinalain 1 luvun 3 §:n 10 kohdassa jakeluverkonhaltija on verkonhaltija, jonka hallinnassa on jakeluverkko ja harjoittaa luvanvaraista sähköverkkotoimintaa omalla paikallisella verkkoalueellaan. Sähkönsiirrolla tarkoitetaan sähkömarkkinalain 84 § kohdassa 7 sähkönkuljettamista sähköverkkoa pitkin sähkökaupan eri osapuolien välillä. Verkonhaltijoille on määrätty tietty maantieteellinen vastuualue, jolle verkonhaltijan oikeudet ja velvollisuudet kohdistuvat. Verkonhaltijan velvollisuutena on huolehtia riittävät ja tarkoituksenmukaiset in-

---

¹⁴ Matschoss, 2005 s. 11.

¹⁵ Hirvonen, ym. 2003 s. 24.

vestoinnit verkonrakentamiseen sekä sähköjärjestelmien ja -verkkojen toimintavarmuus.¹⁶ Sähkömarkkinalain 1 § 1:n sähköverkkoyhtiön tulee varmistaa edellytykset toimiville sähkömarkkinoille. Jakeluverkonhaltijalla on toimitusvelvollisuus jokaiselle verkon alueella asuvalle sähkökäyttäjälle.

Sähkömarkkinalaissa sähköverkot (10 §) ovat mukana kilpailluilla sähkömarkkinoilla yhtenä sähkömarkkinoiden osapuolena. Verkonhaltijan on päästettävä kaikki sähkömyyjät verkkoonsa, jotta ne voivat siirtää verkonhaltijan verkon kautta sähköä myyntiasiakkailleen.¹⁷ Jakeluverkonhaltijan ja loppukäyttäjän välille tehdään sähköverkkosopimus (SML 84 § 2 kohta), joka koskee sähköjakeluverkkopalvelua jakeluverkonhaltijan verkon kautta.

Koska sähkön siirto toimii verkkoalueellaan luonnollisena monopolina, ei ole yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kannattavaa rakentaa rinnakkain useita kilpailevia sähköverkkoja samalle alueelle, koska pitkän verkon ylläpito on verkkoyhtiölle kallista.¹⁸ Siirtohinnan tulee olla samalla verkkoalueella samalla tuotteella ja sulakekoolla oleville asiakkaille sama, riippumatta verkossa tapahtuvan sähkön siirtomatkan pituudesta. Siirtohinnat vaihtelevat eri jakeluverkonhaltijoilla sähköverkon pituudesta ja rakenteesta riippuen. Haja-asutusseudulla pitkät verkot ovat riskialttiimpia luonnonolosuhteille kuin taajamassa olevat verkot. Verkonhaltijan tulee kuitenkin pitää verkkoa kunnossa ja turvata sähkönsaajille tasainen hyvälaatuinen sähkö.¹⁹

Sähkömarkkinalain 3§:n 6 kohdassa sähköverkonhaltijan velvollisuutena on käyttää, ylläpitää ja kehittää verkkoalueensa sähköverkkoa sähkömarkkinalain edellyttämien tarpeiden mu-

---

¹⁶ HE 20/2013 esitys eduskunnalle sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaksi lainsäädännöksi 2.1.1 sähkömarkkinalain tavoitteet, sähköverkkolupa.

¹⁷ Jylhä, 2006 s. 95–96.

¹⁸ Energiavirasto: sähkönsiirron kohtuullisen hinnoittelun ja verkkoinvestointien valvonta - usein kysyttyä, 20 kohta.

¹⁹ Jylhä, 2006 s. 117.

kaiseksi. Verkonhaltija turvaa osaltaan sähköjärjestelmän toimivuuden ja toimintavarmuuden, jotta se voi täyttää velvollisuutensa tarjota asiakkaidensa käyttöön kohtuulliset ja toimivat verkkopalvelut. Verkonhaltijan tulee vahvistaa ja laajentaa toiminta-alueensa verkkoa.²⁰

Jos siirtoverkonhaltija kuuluu vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen, sillä on oltava myös resursseja sekä tosiasiallinen päätösvalta myös verkon ylläpitoon liittyvissä asioissa. Lisäksi verkon tulee olla täysin riippumaton kaikesta muusta siirtoverkkoliiketoimintaan kuulumattomasta toiminnasta kuten sähkön tuotannosta, jakelusta tai toimitukseen liittyvistä mm. oikeudellisen muodon, organisaation ja päätösteon kannalta. Toisaalta emoyhtiölläkään ei ole oikeutta antaa ohjeita verkkoyhtiön päivittäisiin toimintoihin ja rakentamiseen. Lisäksi myös henkilökunnan on oltava täysin erillinen ja riippumaton.²¹

Sähkömarkkinadirektiivin 3 artiklassa ja sen liitteeseen on lisätty säännöksiä kuluttajan aseman parantamiseksi sähköverkkoliiketoiminnassa, kuten kuluttajalla on oltava käytettävissä omat ajantasaiset kulutustietonsa, jotka hän voi sopimuksen perusteella luovuttaa valitsemalleen sähköntoimittajalle, lisäksi sähkön myyjällä on oikeus saada mittaritiedot tiedonhallinnan välityksellä. Lisäksi kuluttajalla on oikeus saada maksutta riittävän usein tiedon todellisesta kulutuksesta ja aiheutuneista kustannuksista.²²

Sähkömarkkinalain tavoite on varmistaa kansalliset tehokkaasti toimivat sähkömarkkinat, jossa on kohtuuhintaista sähköä ja sähkön saanti varmistettu. Alan ongelmana on toteuttaa vaikeaa yhtälöä huomattavia investointeja vaativa hyvälaatuinen sähkö, joka vaatii rahoitusta ja näkyy asiakkaalle sähkön siirtohinnoittelussa, Monessa verkkoyhtiössä on sekä uusien sähkö-

---

²⁰ HE 20/2013 esitys eduskunnalle sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaksi lainsäädännöksi 2.1.1 sähkömarkkinalain tavoitteet, verkkotoiminnan yleiset velvoitteet.

²¹ Jylhä, 2006 s. 68-70.

²² HE 20/2013 2.2.1 Kuluttajan suojaa koskeva liite 1.

mittareiden asennuskulut, verkon saneeraus-, muutos- ja investointikulut on jouduttu vähitellen vyöryttämään siirtohintoihin. Energiavirasto valvoo sähkön verkkoyhtiöiden siirtohinnoittelua, johon se on tarvittaessa myös puuttunut jälkikäteisvalvonnalla julkaisemalla jakeluverkkoyhtiöiden tuoton yli- ja alijäämät.²³

Sähköverkon mittaustietojen käsittelyyn eri osapuolille on tulossa täsmentävä muutos uudessa sähkömarkkinalaissa mm. keskitettyyn tiedonvaihtoon 49 § liittyvien tietojen kuten vähittäismyyjän, jakeluverkonhaltijan asiakas- ja sähkönkäyttöpaikkojen tietoihin. Muutos liittyy sähkön vähittäismarkkinoiden keskitettyyn tiedonvaihtojärjestelmän Datahub:n käyttöönottoon, mikä tulee voimaan huhtikuussa 2021 ja se ei näy suoraan käytännössä yhtiöiden loppukäyttäjille, vaan on sopimusten taustalla toimiva yhteinen tiedonvaihdon järjestelmä ja sinänsä iso ja toimintojen kannalta merkittävä muutos sähkön myynti- ja verkkoyhtiöille.²⁴

Koska sähköverkkoliiketoiminta on luvanvaraista toimintaa, viranomainen valvoo, että sähkömarkkinalain velvoitteita noudatetaan. Valvonnan ja säädettyjen velvoitteiden vastapainoksi sähköverkonhaltijalle on säädetty myös oikeuksia, jotka turvaavat verkonhaltijoille toimintaedellytykset. Sähkömarkkinalaki edellyttää, että verkkoyhtiöiden hallinnoimat sähköverkot muodostavat toimivan julkisen markkinapaikan, joka palvelee kaikkia sähkökaupan osapuolia tasapuolisesti. Sähkömarkkinalain ensisijaisena tavoitteena on pienentää suurhäiriöiden aiheuttamien sähkökatkojen vahinkoriskiä ja parantaa kansalaisten sähköverkkopalveluiden laatua.²⁵

---

²³ HE 144/2018 laki sähkömarkkinalain muuttamisesta

²⁴ HE 144/2018 laki sähkömarkkinalain muuttamisesta.

²⁵ HE 20/2013 2.1.1 Sähkömarkkinalaki, sähkömarkkinalain tavoitteet.

2.4 Sähköalan valvontaviranomaiset

2.4.1 Energiavirasto valvontaviranomaisena

Sähkömarkkinadirektiivi edellyttää, että sähköalaa ja sähkömarkkinoita valvoo muista julkisista viranomaisista täysin erillinen, puolueeton, riippumaton työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alainen asiantuntijavirasto Energiavirasto.²⁶ EU:n alaisena valvovana viranomaisena Energiavirasto vastaa yhdentyvien kaasu- ja sähkömarkkinoiden toimitusvarmuudesta, toimivuudesta sekä hinnoittelun kohtuullisuudesta sekä lisäksi sen tulee edistää uusituvan energian käyttöä. Energiavirastoa koskevassa laissa (870/2013) sen tehtävänä on 1 §:ssä nimenomaisesti edistää ja valvoa sähkömarkkinoiden toimivuutta.

Virasto hyväksyy a) verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämisen b) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot c) verkonhaltijan liittämisen ehdot ja perittävien maksujen määrittämisen d) järjestelmävastuuseen liittyvät ehdot, menetelmät ja maksujen määräytymisperusteet. Siirtopalvelujen hinnoittelu vahvistetaan yhtiöittäin neljän vuoden pituisiksi valvontajaksoiksi, jona aikana verkkohinnoittelun tulee olla kokonaisuudessaan arvioituna kohtuullista sähkön käyttäjien kannalta. Valvontajakson päättyessä virasto antaa alalla toimiville verkkoyhtiöille yhtiökohtaisen päätöksen siitä, onko hinnoittelu ollut säännösten mukaista. Valvonta-asioissa energiaviraston toimivalta on jälkikäteistä ja tapauskohtaista,²⁷ mahdollinen ylijäämä on hyvitetävä seuraavan neljän vuoden valvontajaksolla. Muutosta viraston päätöksiin haetaan markkinaoikeudesta (markkina- ja valvonta-asiat) tai alueelliselta hallinto-oikeudelta (lupa-asiat). Ylin muutoksenhakuaste on korkein hallinto-oikeus. Energiavirasto vahvistaa yhtiöittäin keskeiset palvelujen ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottoa.²⁸

---

²⁶ aiemmin nimellä Sähkömarkkinakeskus sekä Energiamarkkinavirasto.

²⁷ HE 20/2013, 2.1.3 sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonta.

²⁸ HE 20/2013, 2.1.3 sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonta.

2.4.2 Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvontavirastona

Kilpailuvirasto valvoo sähköalalla toimivien yritysten toimintaa mm. markkina-aseman väärinkäytösten estämiseksi kilpailulain (948/2011) nojalla. Kilpailuvirasto yhdistettiin vuonna 2013 Kuluttajavirastoon, jolloin syntyi Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). Laki Kilpailu- ja kuluttajavirastosta tuli voimaan 1.1.2013.

Lain tavoitteena oli tuoda esille kilpailu- ja kuluttaja-asioiden yhteiskunnallista merkitystä ja ongelmia kuluttajien oikeuksien turvaamiseksi mm. sähköalalla. Yhdistetyn viraston yhteisenä tavoitteena on, että markkinat ovat terveet ja toimivat, niin että yritykset toimivat vastuullisesti ja ottavat huomioon myös kuluttajien edut. Kuluttajien etu on ollut mukana puutteellisen kilpailun takia nimenomaan toimialoilla, joissa yritykset saattoivat vyöryttää kustannuksensa täysimääräisinä kuluttajahintoihin.²⁹ Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltaan kuuluu mm. päätökset, joilla voi puuttua laissa kiellettyyn menettelyyn sen lopettamiseksi tai muun velvollisuuden sopimuksen pitämiseksi toteuttaa.³⁰

Kuluttajaoikeuksien noudattaminen perustuu kuluttajasuojalakiin (KSL, 38/1978) ja sitä valvoo kuluttaja-asiamies ja riita-asioita käsittelee kuluttajariitalautakunta sekä kilpailu- ja kuluttajavirasto. Päätöksestä on mahdollista valittaa markkinaoikeuteen. Korkein oikeus on muutoksenhakutuomioistuimena, jos asia liittyy kuluttajansuojaan tai sopimattomiin kaupallisiin käytäntöihin.³¹

---

²⁹ Kilpailuvirasto, kilpailupolitiikan suunnannäyttäjänä. 11.1 kilpailu ja kuluttajat löysivät toisensa s. 175.

³⁰ Oinonen, 2016 s. 16.

³¹ European Comission. 2019 s. 344-345.

2.5 Keskeisiä sähkömarkkinoiden käsitteitä

Sähkömarkkinalaki sisältää vaatimuksen sähköliiketoimintojen *eriyttämisestä*.³² Sähkömarkkinalain 77 §:ssä toisistaan erilliset itsenäiset toiminnot kuten sähkön tuotanto, siirto-, jakelu ja sähkön toimittaminen myynnin loppuasiakkaille on eriytettävä toisistaan joko kirjanpidollisesti tai erillisiksi yhtiöiksi, paitsi jos 83 § liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä tai se olisi kohtuutonta esim. yhtiön pienuuden vuoksi.

Horisontaalista toiminta on, kun yhtiön eri toiminnot on hajautettu eli eriytetty omiksi toimintoihin tai saman alan toimijoiden väliseksi yhteistyöksi. Sähköala on kehittynyt muutamassa vuosikymmenessä horisontaaliseksi alaksi varhaisista sähkölain toimintamallista, jossa yhtiö muodosti yhden eri toimintojen kokonaisuuden.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 10 kohdan mukaisesti jakeluverkonhaltija on verkonhaltija, jonka hallinnassa on *jakeluverkkoa* omalla paikallisella verkkoalueellaan. Verkkoa pitkin verkkoyhtiö kuljettaa sähköä sähkökaupan osapuolten välillä.

Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoiden ulkopuolelle jää *kolmannet maat*, jotka eivät ole Euroopan unionin jäsenvaltioita (SML 3 § 24 kohta). Euroopan unioni ja jäsenmaat ostavat öljyä kolmansista maista mm. sähköntuotannon tarpeisiin.

Keskeisin sähkömarkkinoiden osapuoli, niin sähkön vähittäismyynnissä ja sähkönsiirrossa on loppukäyttäjänä oleva *kuluttaja-asiakas*, joka sähkömarkkinalain 3 § 20 kohdan mukaan on kuluttajasuojalain (KSL, 38/1978) 1 luvun 4 §:n kautta luonnollinen henkilö, joka hankkii kulutushyödykkeen eli tässä sähkön muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten eli henkilökohtaiseen tai oman kotitaloutensa käyttöön.

---

³² HE 20/2013 yleisperustelut, 1 johdanto.

Yksi keskeisimmistä sähkömarkkinoiden osapuolista on SML 2 § 18 kohdan mukaan sähkön *loppukäyttäjä*, jolla on merkittävä juridinen merkitys ja rooli oikeuksia ja velvollisuuksia. Loppukäyttäjä on joko sähkön vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakas (kuluttaja, yritys, yhteisö jne.), joka ostaa sähköä omaan käyttöönsä.

Sähköverkkoyhtiöiden toiminta on luvanvaraista ja ylivoimaisessa markkina-asemassa omalla verkkoalueellaan. Verkon omistus on verkkoyhtiön omaisuudensuojan ja elinkeinovapauden piiriin kuuluva ja se perustuu fyysiseen verkkoinfrastruktuuriin, koska nimenomaisesti energian toimitus edellyttää verkkojen olemassaoloa. Alan verkkosidonnaisuuden vuoksi sitä pidetään käytännön teknisistä syistä *luonnollisena monopolina*.³³

Sähköverkkoyhtiö toimii yksin omalla rajatulla verkkoalueellaan *monopolina*, jolloin sillä ei ole alueella kilpailijoita. Yritys voi määrittää omat toimitusehdot ja tuotteen eli sähkön siirtohinnat. Sähköala ei kuitenkaan ole puhtaasti monopolitoimintaa, koska Energiavirasto valvoo ja hyväksyy sähköyhtiön sähkön hinnoittelun sekä sähkön toimitukseen liittyvät ehdot sekä valvoo niiden kohtuullisuutta.

Monopolitoiminnan tuotolla *ristiinsubventoidaan* kilpaillun liiketoiminnan tappiota esim. sähköyhtiö sähkönmyynnin tappiot katetaan ja siirtoliiketoiminnan tuotoilla.³⁴

Sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdan mukaan *sähkön myynnissä* sähkönmyyjä harjoittaa sähköenergian vähittäismyyntiä eli sähköntoimitusta jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjälle eli myyntiasiakkaalle. Sähkön toimitus perustuu loppukäyttäjän ja sähkön vähittäismyyjän väliseen sähköntoimitus sopimukseen.

---

³³ HE 127/2004 kohta 1.2.1.

³⁴ MAO:247/17 Energiavirasto / Gasum Oy.

Vertikaalisesti integroitunut sähköalan yritys on kyseessä silloin, kun sama yritys harjoittaa kahta tai useampaa sähkön perustoimintaa esimerkiksi kilpailtua sähkön myyntiä, tuotantoa, sähkönsiirtoa ja jakelua.³⁵

---

³⁵ HE 20/2013 59 § ja 61§.

3 SÄHKÖN SISÄMARKKINOIDEN SÄÄNTELY

3.1 Euroopan energiasisämarkkinoiden taustaa

Euroopan unionin sisämarkkinoiden sääntelyn tavoitteena on tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääoman vapaa liikkuminen alueen sisällä.³⁶ Tavoitteena oli jäsenvaltioiden kansallisten lakien ja sääntelyn yhdenmukaistaminen.

Euroopan unionin tuomioistuin on Euroopan unionin korkein elin, joka huolehtii yhdessä jäsenvaltioiden omien tuomioistuinten kanssa, että Euroopan unionin lainsäädäntöä tulkitaan ja sovelletaan oikein ja yhtenäisellä tavalla eri jäsenmaiden tuomioistuimissa.³⁷ Unionin perussopimuksessa on määritelty, että unionin lainsäädäntö on ensisijainen ja kansallisen lainsäädännön yläpuolella. Haasteensa luo rinnakkainen energia-alan lainsäädäntö unionin ja jäsenvaltion välillä sekä tulkinnasta aiheutuvat ongelmatilanteet käytännössä, jos unionin direktiivi ja yhteisön toimivalta on ristiriidassa kansallisen oikeuden ja edun kanssa. Viime kädessä ristiriitatilanteet ja tulkinnan ratkaisee unionin tuomioistuin.³⁸ Yhteisön oikeudessa tehdyillä päätöksillä on välittömästi vaikutusta jäsenvaltioiden lainsäädäntöön ja käytäntöihin, mm. unionin tuomioistuin vahvistaa jäsenvaltioiden yhteiset oikeusperiaatteet. Käytännössä yhteisön asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä jäsenvaltiot ottavat käyttöön eli normi implementoidaan osaksi jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä.³⁹

EU:n energiapolitiikassa noudatetaan kahta periaatetta: a) Oikeudellisten sääntöjen ja teknisten normien yhtenäistäminen, jossa tavoitteena on karsia esteet sähkömarkkinoiden toteutumiseksi b) subsidiariteetti- eli toissijaisuus -periaate, joka antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden

---

³⁶ Eur-Lex sisämarkkinat

³⁷ European justice, european e-justice portaali, EU:n oikeuskäytäntö.

³⁸ Hacländer, 2010 s. 87.

³⁹ Guimaraes-Purokoki, 2009, s. 30.

toteuttaa direktiivissä asetettu tavoite, mutta jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon kansallisessa lainsäädännössä ja käytännön toteutuksessa alueensa erityisolosuhteet ja tarpeet.⁴⁰

Energia-alalla on vahva poliittinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus, jossa energian saaminen pyritään turvaamaan pitkäjänteisellä energiapolitiikalla. Alan erityispiirteenä on, että energian toimitus on riippuvainen olemassa olevasta ja toimivasta sähköverkosta. Verkkosidonnaisuuden vuoksi sitä kutsutaan luonnolliseksi monopoliksi. Tehokkaasti toimivan sähköverkon ylläpito edellyttää pitkäjänteistä ja suurta investointien määrää.⁴¹

Yhteisön tuomioistuin on tuomiossaan antanut ennakkoratkaisun,⁴² jonka mukaan sähkö, kaasu ja öljytuotteet ovat tavaroita ja ne kuuluvat tavaroita koskevan vapaan liikkuvuus on perustamissopimusten keskeisiä periaatteita SEUT 28 artiklan mukaisesti. Siten sähkön tuontiin ja vientiin sovelletaan tavarakauppaa koskevia säännöksiä.⁴³

Perusta nykypäivän energiapolitiikalle on 1950-luvulta pian toisen maailman sodan jälkeen, kun kuusi Euroopan maata sopivat yhteisellä energiapolitiikkaa koskevalla sopimuksella Euroopan hiili- ja teräsyhteisöstä (EHTY). Tavoitteena oli varmistaa hiilen ja teräksen vapaa liikkuvuus. Sopimuksen merkitys korostuu sen osuudella toisen maailmansodan jälkeistä rauhan- ja turvallisuuden politiikkaa sekä asevalvontaa. Hiili on edelleen tärkeä energialähde lämmön- ja sähköntuotannossa monessa EU:n jäsenvaltiossa. EHTY-sopimuksella sovittiin yhteiset pelisäännöt, hallinto, tulliton vapaa liikkuminen. ja oikeusperusta kokonaisvaltaiselle

---

⁴⁰ Jylhä, 2006 s. 40 - 41.

⁴¹ Guimaraes-Purokoski, 2009 s. 179-182.

⁴² EUR-Lex, Euroopan yhteisön tuomioistuimen tuomio Costa v. Enel 6/64 ja Almelo C-393/92.

⁴³ HE 218/2002, Euroopan unionin virallinen lehti 202/59, 28 artikla.

hiilen tarkastelulle yhtenä tärkeänä yhteisenä energialähteenä. Toiminta päättyi 2002, kun sen varat ja vastuut siirrettiin Euroopan yhteisölle Nizzan sopimuksella (2001/C80/01).⁴⁴

Rooman sopimuksen (ETY) solmimisesta vuodesta 1957 lähtien on tavoitteena ollut sopimuksen 2 artiklassa edistää ja toteuttaa yhteisiä sähkömarkkinoita, sekä perustaa talous- ja rahaliitto sekä poistaa jäsenmaiden väliset tullit. Euroopan yhteisö on ollut mukana sääntelemässä energia-alaa 1960-luvun lopusta lähtien. Monet ulkoiset tekijät kuten öljykriisi ja ilmastomuutos ovat antaneet impulsseja myös sähköalan normien säätämiseksi ja vaikuttanut yhteisön energiapolitiikkaan, jonka pohjalta on muodostunut uudenlainen energiaoikeus - käsite ja oikeudenala.⁴⁵

Vuonna 1962 laadittu energiapolitiikka -muistio 'Memorandum' oli yksi Euroopan yhteisön energiapolitiittisesti merkittävimmistä hankkeista, jossa sovittiin hallitusten välillä yhteisten energiemarkkinoiden muodostamisesta. Muistiossa on mm. tavoitteet yksittäisistä projekteista saada muodostettua energiaa koskevat kilpailusäännöt ja kaikille energialähteille vahvistettua ehdot.⁴⁶

Yhteisön energiapolitiikan erityiskomitea valmisteli vuonna 1964 neuvoston hyväksyttäväksi päätöslauselman yhteisestä energiapolitiittista. Keinoina turvata Euroopan energiansaanti oli mm. lisätä sekä öljyn tuotantoa että ydinvoimalla tuotetun energian saantia. Syynä oli myös öljyn saatavuuden herkkyys toistuviin globaaleihin öljykriiseihin, joiden seurauksena öljyn hinta nousee, mikä taas johtaa herkästi koko yhteisön alueen syvään taloudelliseen taantumiseen.⁴⁷

---

⁴⁴ EUR-LEX, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimus, EHTY:n perustamissopimus

⁴⁵ Guimaraes-Purokoski, 2009 s. 183-185.

⁴⁶ Hackländer, 2010, s. 12.

⁴⁷ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 205.

Direktiivissä 68/414 EYTY säädetään jäsenvaltioille velvollisuus varastoida öljytuotteita. Säädos on perusta monialaiselle yhteiselle eurooppalaiselle energiapolitiikalle.⁴⁸ Varastointivelvollisuus on edelleen voimassa sähkömarkkinalaissa liittyen energiatuotannon tuontipolttoainesten huoltovarmuuden turvaamiseksi poikkeusolojen varalta. Öljykriisit ovat edistäneet yhteisen energiapolitiikan kehittymistä. Käytännössä ensimmäinen öljykriisi vuonna 1973 ohjasi neuvoston luomaan ja määrittelemään ylikansalliseen energiapolitiikkaan yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä kehittämään yhteistä energiapolitiikka, jolla pyrittiin myös vähentämään jäsenvaltioiden haavoittuvuutta energian riittävydestä. 1990-luvulla Persianlahden sodan ja Iranin vallankumouksen seurauksena öljyn maailmanmarkkinahinnat nousivat rajusti.⁴⁹

3.2 Kansainvälisten sopimusten merkitys energiapolitiikassa

Energiantuotanto on osana globaalia ilmasto- ja ympäristösuojelupolitiikkaa, siksi energialalla on hyvin vahva kansainvälinen ulottuvuus. Energiatoimitukset ovat riippuvaisia kolmansista maista, koska energian saatavuutta ei pystytä täysin turvaamaan pelkästään Euroopan alueen sisämarkkinoilla. EU:ssa jokaisella jäsenmaalla on omat kansalliset energialähdevalinnat, joihin on vaikuttanut mm. jäsenmaan maantieteellinen sijainti, historialliset suhteet sekä maan omat kansalliset energian tuotantolähteet.⁵⁰

Globaalit kriisit, maailmanlaajuinen taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys sekä yllättävät muutokset maailman markkinoilla vaikuttavat aina laajemmin jossain muodossa myös Euroopan alueella. Siksi kriiseihin on pyritty varautumaan etukäteen yhteenliittymillä ja Euroopan alueellisilla tai kansainvälisillä sopimuksilla.⁵¹

---

⁴⁸ Hackländer, 2010, voimalla tuotettua s. 13.

⁴⁹ Hackländer, 2010, s. 13-14.

⁵⁰ Hackländer, 2010, s. 19.

⁵¹ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 251.

Vuonna 1947 luotiin tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleissopimus GATT, joka toimi kaupakysymyksissä yhteisenä forumina kansainvälisten yhteisesti sovittujen kauppasääntöjen luomiseksi. Tavoitteena oli luoda tasapuoliset edellytykset toimia alhaisemmilla tullitariffeilla ja poistamalla kaupan esteitä tai epäasiallisia menettelytapoja kansainvälisessä kaupassa.

Vuonna 1995 nimi muuttui Maailman kauppajärjestö WTO:ksi, jossa jokainen EU:n jäsenvaltio on yksin tai yhdessä yhteisön jäsenyyden kautta maailman kauppajärjestö WTO:n jäsen. Järjestön tavoitteena on taata kansainvälinen kauppajärjestelmä, joka perustuu nykyaikaisiin sääntöihin ja pyrkii varautumaan uusiin globaaleihin haasteisiin. Toisaalta Euroopan yhteisö toimii Lissabonin sopimuksen nojalla jäsenvaltioiden puolesta osallistua tavarakauppaa koskevan GATT- sopimuksen sopimusneuvotteluihin (EY 133 artiklan⁵²).

Kansainvälisen talousjärjestelmän OECD:n alaisena toimii IEA -järjestö, joka perustettiin ensimmäisen öljykriisin jälkeen vuonna 1974 ja siinä on mukana lähes kaikki suuret OECD-teollisuusmaat. Seuraavan vuonna allekirjoitettiin Pariisissa sopimus kansainvälisestä energiaohjelmasta IAP, jota IEA hallinnoi. Lähes kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat liittyneet IEA-järjestöön ja myös EU:n komissio osallistuu tarkkailijana järjestön toimintaan, koska jäsenvaltiot eivät hyväksyneet, että pelkästään yhteisö olisi liitetty jäseneksi. Kansainvälinen energiaohjelma edellyttää sopimuksen 2 artiklan perusteella, että osallistuvilla jäsenvaltioilla on velvoite ylläpitää 90 päivän keskikulutusta vastaava määrä öljytuotteita valmiusvarastona. Sopimus eroaa aiemmasta EU:n direktiivistä (68/414/ETY), missä on myös määritelty varastojen ylläpitovelvoite. Kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät kuitenkaan ole IEA-järjestön jäseniä, jotta kaikki jäsenvaltiot saataisiin rajoitusten piiriin.⁵³

---

⁵² virallinen lehti nro C 340, 10/11/1997 s. 0237.

⁵³ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 250–252.

Koska öljy on yksi tärkeimmistä lämmön ja sähkön tuotannon raaka-aine, siksi IEA-jäsenmaiden nimenomaisena yhteisenä tavoitteena on, että perustetut strategiset öljyvarannot toimivat osana eurooppalaista kriisinhallintamekanismia turvaamaan taloudelle elintärkeän öljyn riittävyys ja saatavuus.⁵⁴

3.3 Energiamarkkinoiden sääntelyn kehitys

3.3.1 Energiamarkkinoiden sääntelyn ensimmäinen vaihe

Vuosina 1990-2015 Euroopan parlamentissa hyväksyttiin kolme keskeistä lainsäädäntöpakettia, joiden tavoitteena on ollut yhdenmukaistaa EU:n energiainmarkkinat ja vapauttaa ne jäsenmaiden omista kansallisista kilpailua rajoittavista sääntelyistä.⁵⁵

Transit-direktiivi (90/547/ETY) oli ensimmäinen askel kohti sähkön sisämarkkinoita. Jäsenmaita velvoittavalla sisämarkkinadirektiivillä on puitelakina annettu jäsenmaille sama tavoite, mutta lopputulos ja käytännön toteutus voivat olla erilaisia eri jäsenvaltioissa.⁵⁶

Transit-direktiivillä lähdettiin rakentamaan sähkön sisämarkkinoita, koska sähkö on tärkeä osa yhteisön energiatasetta. Havaittiin, että sähkön sisämarkkinoiden kautta on mahdollisuus edistää yhteisön energiatavoitteita sekä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Alkuperäisen direktiivin perusteluissa tuotiin esille sähköverkkojen yhdistämisen merkitys, jotta voidaan taata kaikkialle yhteisön alueelle paras mahdollinen sähkötoimituksen laatu. Tavoitteena oli yhdistää kansalliset verkot toiminnalliseksi kokonaisuudeksi, jotta saavutetaan sähkön toimitusvarmuus ja hyvä laatu.⁵⁷

---

⁵⁴ Hackländer, 2010, s. 20-21.

⁵⁵ Euroopan parlamentti. www.europarl.europa.eu.

⁵⁶ EUR-Lex, neuvoston direktiivi 90/547/ETY runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta, s. 2.

⁵⁷ EUR-Lex, neuvoston direktiivi runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta. s. 3.

Maastrichtin sopimuksella vuonna 1993 Euroopan talousyhteisön (ETY) nimi muuttui Euroopan yhteisöksi (EY). Euroopan komissio esitti energia alaa koskevan osaston sisällyttämistä sopimukseen.⁵⁸ Energiamarkkinoiden sääntelyn tavoitteet kirjattiin käynnistettäväksi aiheeksi vuoden 1995 energiapolitiikkaa koskevaan Euroopan Komission julkaisemaan vihreään kirjaan sekä vuoden 1996 Euroopan komission valkoiseen kirjaan se lisättiin ehdotuksena lakialoitteen selvittämiseksi ja lain muuttamiseksi. Ensisijaisena tavoitteena on ollut yhteisön kilpailukyvyyn lisääminen maailman markkinoilla, kun jäsenmaiden yritysten energiahinnat pysyvät alhaisina. Toisena tavoitteena on turvata energiansaanti rajoja ylittävien sähkö- ja maakaasuyhteyksien kautta ja tukea siten yhteisön sisäistä jäsenvaltioiden välistä rajat ylittävää energiakauppaa. Lisäksi tavoitteena on poistaa teknisiä, verotuksellisia ja vapaan liikkuvuuden esteitä.

Yksi keskeisimmistä Euroopan parlamentin ja neuvoston sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä on *sähkömarkkinadirektiivin 96/92/EY*, joka tuli voimaan 19. joulukuuta 1996. Siinä on ilmaistu tavoitteeksi toteuttaa kilpailulliset sähkömarkkinat kohti energia-alan sisämarkkinoita (kohta 2). Lisäksi tavoitteena on tehokkuuden, toimitusvarmuuden ja kilpailukyvyyn turvaaminen, mutta myös suojella luontoa (kohta 4). Tavoitteena oli muodostaa kilpailulliset markkinat avaamalla asteittain sähköverkkoon pääsy sekä tarjoamalla asiakkaille mahdollisuus kilpailuttaa sähköntoimituksensa. Direktiivi sisältää myös sähkön sisämarkkinoiden luomiseksi yhteisön energiapoliittisia tavoitteita kuten energiahintojen lasku, tehokkuuden, palvelutason sekä kilpailukyvyyn parantaminen.⁵⁹

---

⁵⁸Euroopan parlamentti. Tietoa parlamentista. EU ja perussopimukset. Sopimus Euroopan unionista (SEU) Maastrichtin sopimus, 1.11.1993.

⁵⁹ Hirvonen, ym. 2003 s. 1.

3.3.2 Sähkömarkkinoiden sääntelyn toinen vaihe

Sähkömarkkinoiden toisen vaiheen sääntely syventää ja yhtenäistää entisestään energiasisämarkkinoita vahvistamalla eri toimintojen eriyttämistä toisistaan sekä varmistamalla riittävä energiansaanti myös poikkeusoloissa kannustamalla jäsenmaita lisäämään sekä energiansäästöä että omaa tuotantoa.

2000-luvun alun valmistelukirjoissa komissio on kiinnittänyt erityisesti huomiota energiasaannin varmistamiseen. Asiaa on käsitelty erityisesti komission vihreässä kirjassa 'Energiahuoltostrategia Euroopalle.' Raportissa todetaan, että Eurooppa on edelleen vahvasti riippuvainen tuontienergiasta kolmansista maista sekä vaarana on, että riippuvuuden aste tulee todennäköisesti vain kasvamaan. Lisäksi asiakirjassa todetaan, ettei energian tarjontaan pystytä vaikuttamaan, on edistettävä energiasäästöä. Myös ilmastonmuutoksen vaikutus vaatii aktiivisia ja tehokkaita toimia.⁶⁰

Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoiden perustamisen toinen vaihe alkoi, kun Euroopan unionin neuvosto ja parlamentti hyväksyi sähkön sisämarkkinadirektiivin 2003/54/EY. Tavoitteena oli säädellä verkkoon pääsyn edellytyksistä rajat ylittävässä sähkökaupassa. Sähkön sisämarkkinadirektiiviin sisältyy vaatimus toimintojen selkeästä eriyttämisestä, jossa sähkön tuotanto-, siirto- ja jakelutoiminto sekä sähkön toimittaminen asiakkaalle ovat kaikki itsenäisiä erillisiä toimintoja. Lisäksi sähköenergiaan ja verkkopalvelujen hankintaan sovelletaan tavaroita ja palveluja koskevia muita määräyksiä.⁶¹ Direktiivi on edistänyt sisämarkkinoiden luomista ja myös poistanut sähkön myynnin esteitä. Lisäksi direktiivin tavoitteena oli luoda energia-alalle tasapuoliset ehdot, tehokas viranomaisvalvonta sekä turvata sähköntoimitus-

---

⁶⁰ Guimaraes-Purokoski, 2009 s. 203-204.

⁶¹ EUR-Lex, Guimaraes-Purokoski, 2009 s. 191.

varmuus. Kuluttajan kannalta ensisijaisena tavoitteena oli mahdollistaa kuluttajille kilpailukykyiset sähkön hinnat.⁶²

Sähkön sisämarkkinadirektiivin tarkoitus on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden sähkömarkkinoiden avaamisaste sekä vähimmäistoimivaltuudet kansallisille sääntelyviranomaisille, jonka tehtävänä on varmistaa syrjimättömyys, tosiasiallinen kilpailu ja markkinoiden tehokas toiminta. Lisäksi sääntelyviranomaisen valvoo, miten siirto- ja jakeluverkonhaltijat täyttävät sähkömarkkinadirektiivissä säädetyt tehtävät. Viranomaisen tulee olla täysin riippumaton sähköalan teollisuuden eduista. Sääntelyviranomaisen tehtävänä on mm. vahvistaa ja hyväksyä etukäteen menetelmät verkkoon pääsyyn sekä hyväksyä verkkotariffien määrittämisen ja laskentamenetelmät.⁶³

Direktiivin tavoitteeksi säädettiin myös laadullisia eli kvalitatiivisia tavoitteita, kuten liiketoimintojen eriyttäminen, sähkömarkkinoiden sääntely sekä markkinoiden kilpailuoikeudellinen valvonta. Uutena tavoitteena nousi aiempaan verrattuna myös muitakin kuin sisämarkkinoihin liittyviä tavoitteita: kuluttajat, ympäristö, työllisyys, julkisen palvelun velvollisuus sekä energian saannin turvaaminen.⁶⁴

Kehitys EU:ssa on ollut koko ajan hyvin epäyhtenäistä, koska jäsenmaat ovat toteuttaneet sähkömarkkinauudistusta hyvin eri tavoin ja omaan tahtiinsa. Joissakin maissa sähkömarkkinauudistukseen liitettiin mukaan myös joitakin kansallisia tavoitteitaan kuten laaja yksityistämisojelma. Nopeimmin kilpailun vapautti ja yksityisti Englanti ja Pohjoismaat ja hitaimmin Ranska

---

⁶² Euroopan parlamentti

⁶³ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 225-226.

⁶⁴ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 225-226.

ja Kreikka. Kilpailun vapauttamisen etenemiseen on taustalla voinut vaikuttaa eri maiden kansallinen päätöksenteon tapa, kulttuuri, politiikka ja yleisesti muu yhteiskuntarakente.⁶⁵

3.3.3 Sähkötömarkkinoiden sääntelyn kolmas vaihe

Sähkötömarkkinoiden sääntelyn kolmas vaihe on edennyt jo sisäistämisen ja energiasisämarkkinoiden hienosäädön vaiheeseen. Tavoitteet ovat muuttuneet perustamisvaiheesta yläpitoon ja varmistamiseen uusiutuvilla energialähteillä korostaen toimitusten laatua.

Kolmannessa vaiheessa vuoden 2006 komission energiapolitiikkaa käsittelevässä vihreässä kirjassa on määritelty strategia, jolla voitaisiin turvata kestävä kehitys, kilpailukykyinen ja riittävä energiavarmuus Euroopan energiahuoltoon. Tavoitteet pyrittiin saavuttamaan mm. energiatuotannossa kehittämällä uusiutuvia energialähteitä ja pyrkimällä konkreettisin toimin pysäyttämään ilmastonmuutos. Tehostamalla energia-alan kilpailukykyä tavoiteltiin vaikutuksia myös kuluttajien ja elinkeinoelämän energiahintoihin. Yhtenäisen Euroopan tavoitteena on vähentää riippuvuutta tuontienergiasta lisäämällä alueen sisällä omaa tuotantoa ja energian siirtoa.⁶⁶

Euroopan unioni on aktiivisesti mukana alueen uusissa energiahankkeissa, jotta energian saanti voidaan turvata myös tulevaisuudessa. Syynä on nopeasti edennyt ilmastonmuutos, toistuvat energian toimitusvarmuuteen liittyneet ongelmat sekä maailmanlaajuisten ja pitkäkestoisten taantumien seurauksena eurooppalaisten tuotteiden kilpailukykyyn heikkeneminen.⁶⁷

Sähkön sisämarkkinoiden perustamisen kolmas vaihe alkoi syyskuussa 2007, jolloin komissio antoi ehdotuskokonaisuuden, jossa tavoitteena e verkkotoiminnan omistuksellisen eriyttämi-

---

⁶⁵ Hirvonen ym, 2003 s. 1-2.

⁶⁶ Guimaraes-Purokoski, 2009 s. 203-204.

⁶⁷ Energiatöollisuus ry, Euroopan unionin energiapolitiikka s. 2

nen.⁶⁸ Omaisuutta suojataan jäsenvaltioiden perustuslaissa, YK:n yleismaailmallisessa ihmisoikeuksien julistuksessa sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisessä lisäpöytäkirjassa. Unionin perusoikeuskirjan 17 artiklassa määrätään, että jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää että luovuttaa sitä. Keneltäkään ei saa riistää omaisuutta, paitsi yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädetyissä tapauksissa ja siitä suoritetaan riittävä korvaus.⁶⁹

Sähkömarkkinadirektiivissä ei ole varsinaisia säännöksiä suojella verkko-omaisuutta, vaikka laki edellyttää verkkotoiminnan kirjanpidollista eriyttämistä. Sähkömarkkinadirektiivissä 2003/54/EY säädetään nimenomaisesti 10 artiklan 1 kohdassa ja 15 artiklan 1 kohdassa, ettei eriyttämissäännöt velvoita erottamaan omistajuutta vertikaalisesti integroituneessa yrityksessä. Myös jälkimmäisen direktiivin vaatimukset ovat vähimmäisvaatimuksia, eikä ne estä jäsenvaltiota vaatimasta kansallisessa lainsäädännössään siirto- tai jakeluverkonhaltijan toimintojen omistuksellista eriyttämistä. Luonnollisena monopolina olevan siirtoverkonhaltijan omistuksellinen eriyttäminen on tarpeellista, jotta verkkoon voidaan päästä puolueettomasti ja estetään muiden sähköalan yritysten välinen *ristiinsubventointi*.⁷⁰

Lissabonin sopimukseen⁷¹ on lisätty energiaa käsittelevä luku, jossa määritellään yleiset energiapoliittiset tavoitteiden saavuttamiseen. Uutena tavoitteena on noussut esille tehokkuus ja energiansäästö sekä lisäksi kannustaa jäsenvaltioita kehittämään uusiutuvia energialähteitä.⁷²

---

⁶⁸ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 226.

⁶⁹ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 227-229.

⁷⁰ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 230-231.

⁷¹ EUVL, N:o C 306, 17.12.2007, s. 1–271. Lissabonin sopimus astui voimaan 1.12.2009. Sopimuksen tavoitteena oli yksinkertaistaa ja selkeyttää unionin päätöksentekoa sekä mm. edistää kansalaisaloitetta.

⁷² Energiateollisuus ry, Euroopan unionin energiapolitiikka s. 2

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös sisälsi suuntaviivat yhteisön tavoitteista sekä päälinjat verkoista ja ensisijaisista kohteista. Siinä määriteltiin sähkö- ja kaasuverkkoihin liittyvää yhteistä etua ja ensisijaisesti Euroopan etua koskevat hankkeet. Säädöksen 3 artiklan mukaan yhteisön tavoitteena on edistää Euroopan laajuisten energiaverkkojen yhteen liittämistä, toimivuutta, kehittämistä ja pääsyä verkkoihin. Toiminnalla pyrittiin nimenomaisesti edistämään energiasisämarkkinoiden tehokkuutta, energian tuotantoa, kuljetusta, jakelua ja käyttöä. Lisäksi uusina painopisteinä aiempiin sääntelyihin nousi uusiutuvien energiavarojen hyödyntäminen sekä monipuolistaa energialähteitä. Tärkein uusi tavoite on parantaa toimitusvarmuutta, edistää kestävästä kehitystä ja ympäristönsuojelua 4 artiklan mukaisesti.⁷³

Lissabonin sopimuksella vuonna 2009 oli olennainen ja vahva vaikutus yhteisön energialainsäädäntöön. Unioni pyrkii sähköntuotannossa suosimaan kotimaisia ja uusiutuvia energialähteitä sekä tuotantotapoja. Ei ole vain yhtä yhteistä tuotantotapaa. Kotimainen on kunkin maan oma kansallinen sähköntuotantotapa, joka vaihtelee eri jäsenmaissa, kuten Keski- ja Itä-Euroopan maat ovat kivihiilen ja maakaasun tuottajia, Englanti öljyn ja Pohjoismaat vesi-, tuuli- ja turvevoiman tuottajia⁷⁴

Vasta Lissabonin sopimukseen sisällytettiin ensimmäisen kerran nimenomainen energiaan liittyvä oikeusperusta euroman unionin toiminnasta annetun sopimuksen 176 a artikla. Sopimuksen laatijat tavoittelivat energiaa koskevalla määräyksellä luoda yhteisön energia-alaa koskeva ja huomioiva energiapolitiikka, jossa on a) energiemarkkinoiden toimivuus b) energian toimitusvarmuus c) edistää energiatehokkuutta, energian säästöä ja kehittää uusiutuvia energialähteitä d) edistää energiaverkkojen yhteen liittämistä. Lissabonin sopimuksessa kuitenkin rajataan ja oikeutetaan selkeästi jäsenvaltiot toteuttamaan omaan energiahuoltoon liittyvät tarvittavat toimenpiteet, jolloin jäsenvaltio voi hallita edelleen omia energiavarojaan

---

⁷³ Guimaraes-Purokoski, 2009, s.217-218.

⁷⁴ Jylhä, 2006 s. 72.

suvereenisesti. Energia-alaa koskeva lainsäädäntö on *Lex specialis*⁷⁵ -luonteista erityistä unionin lainsäätäjän energiasisämarkkina-alaa koskevaa lainsäädäntöä, joka toteuttaa unionin energiapolitiikkaa.⁷⁶

Uuden sähkömarkkinalain myötä yleistyi alalle uusi sähköalan vertikaalinen integraatio - käsite, mihin puututtiin Pohjoismaisessa lainsäädännössä. Ongelmallisena voidaan pitää sitä, että markkinoilla pelkästään muutama iso organisaatio voi hallita markkinoita täysin. Siksi alan sisäinen valvonta on tärkeää.⁷⁷

Energia-alalla yhteisön ympäristöpolitiikan rooli on kasvanut ja se näkyy mm. energian säästöön ja energiatehokkuuteen liittyvien säädösten antamisena. Jo ensimmäisiä unionin kannanottoja ympäristöasioihin oli Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/77/EY, joka koskee sähkön tuottamisen edistämistä sähkömarkkinoille käyttäen uusiutuvia energialähteitä EY 175 artiklan 1 kohdan nojalla. Jäsenvaltion edellytettiin varmistavan ja lisäävän uusiutuvista energialähteistä tuotetun energian osuutta jäsenvaltioiden bruttoenergiakulutuksesta ohjeellisten viitearvojen tavoitteiden mukaiseksi, mutta ne eivät kuitenkaan olleet yksityiskohdaisia eikä suoraan jäsenvaltiota oikeudellisesti velvoittavia.⁷⁸

Sähkömarkkinalain uudistusten avulla ja tavoitteena on myös voida etukäteen varautua Euroopan unioniin tai sen jäsenvaltioon kohdistuvaan uhkaan kuten energiakriisi, luonnonkatastrofi tai äkillinen vaarallinen tilanne, esimerkiksi terroriuhka, joka voi vaikuttaa tai vaarantaa jäsenvaltion sähkön tuotantoa ja jakelua.⁷⁹

---

⁷⁵ *Lex Specialis* = erikoislaki, oikeudellinen tulkintaperiaate, esim. *Lex specialis derogat legi generali*, erikoislaki syrjäyttää yleisluonteisen lain.

⁷⁶ Guimaraes-Purokoski, 2009 s. 194-195.

⁷⁷ Jylhä, 2005, s. 62.

⁷⁸ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 210-212.

⁷⁹ Jylhä, 2005 s. 85.

Komissio soveltaa sähkömarkkinoiden kilpailun esteisiin yhteisön kilpailusääntöjä, joita ovat mm. fuusiovalvonta EY 81 artiklaa, jonka avulla voi puuttua yritysten kilpailua rajoittaviin järjestelyihin, joita on EY 82 artiklan mukaiset määrävän markkina-aseman väärinkäyttö sekä valtiontukia koskevat yhteisön säännöt.⁸⁰ Vakavin sähkömarkkinoiden kilpailun esteistä on sähköalan yritysten järjestelyt, joilla pyritään jakamaan markkinat. Komissio ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset pyrkivät puuttumaan järjestelyihin.⁸¹

Euroopan komissio julkaisi uusimman energiaunionipaketkinsa 25.2.2015, joka myös noudattaa pitkälti jo aiempia eurooppalaisia energiapoliittisia toimenpideohjelmiä. Ohjelman tavoitteena on toisaalta tarjota edelleen tulevaisuudessa Euroopan unionin jäsenmaiden kansalaisille kohtuuhintaista energiaa ja toisaalta varmistaa energian riittävyys ja saatavuus. Energiaunionin strategian tavoitteita on lisätä energiaturvallisuutta, sisämarkkinoiden yhteistyötä, energiatehokkuutta, innovaatioita. Tärkein pyrkimys olisi saada sähkön myyntihintojen lisäksi myös siirtohinnot alemmaksi. Lisäksi tavoitteena on saada resurssit mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön lisäämällä kansallista omaa energian tuotantoa ja vähentämällä tuontia kolmansista maista.⁸²

3.4 Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden sääntely

Sähkömarkkinoiden avauduttua Pohjoismaat ovat sopineet yhteisistä sähkön tukkumarkkinointa, jossa sähköntuottajat myyvät ja sähkönmyyjät ostavat sähköä pohjoismaisen sähköpörssin kautta. Sähköpörssin sähkönmyyntihintaan vaikuttaa merkittävästi sähkön vesivoimatuotannossa Norjan vesialtaiden vesitilanne tai kansainväliset kriisit.⁸³

---

⁸⁰ Komission asetus EU N:o 651/2014

⁸¹ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 235.

⁸² Eurooppatiedotus; Energiaunionista, uutiset 8.4.2015.

⁸³ Nikkilä, 2001 s. 2.

Pohjoismaiset sähkömarkkinat vapautettiin ensimmäisenä Norjassa vuonna 1991 eriyttämällä sähkön tuotanto ja siirto kahdeksi erilliseksi yhtiöksi. Myös pohjoismaiden ensimmäinen sähköpörssi⁸⁴ aloitti toiminnan Norjassa, jossa Norjan valtion omistama siirtoverkonhaltija Statnett perusti oman sähköpörssin vuonna 1993. Ruotsin ja Norjan sähköpörssit fuusioituivat vuonna 1996 yhteiseksi sähköpörssiksi Nord Pool ASA:ksi, joka perustettiin ensisijaisesti turvaamaan Norjan vesivoiman edut syntyvässä olevilla pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla. Pörssin juridinen valvonta perustuu edelleen Norjan lainsäädäntöön ja käytäntöihin ja Norjan finanssivalvonta valvoo sen toimintaa. Suomen sähköpörssi EL-EX aloitti 16.8.1996 ja solmi yhteistyösopimuksen Nord Poolin kanssa vuonna 1998. Suomen Kantaverkko Oy (nyt Fingrid Oyj) osti suomalaisen sähköpörssin EL-EX:n koko osakekannan. Vuonna 2002 Nord Pool Spot eriytettiin organisaatiomuutoksella omaksi sähköpörssiyhtiöksi ja sen omistaa nyt Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron ja Liettuan kantaverkkoyhtiöt.⁸⁵ (Yritys on myyty ja sen uusi nimi on NASDAQ OMX Commodities).

Norjan vuonna 1990 hyväksytty energialaki⁸⁶ on toiminut Suomen ja Ruotsin sähkömarkkinoiden kehityksen esikuvana. Norjassa kaikki asiakkaat pääsivät heti mukaan sähkömarkkinoille ja kilpailuttamaan sähkönmyyjänsä. Ruotsin sähkölainsäädännön muutosta alkoi vuonna 1996, jolloin tavoitteena oli sähköverkkopalvelujen hinnoittelun kohtuullistaminen. Ruotsin sähkölaki⁸⁷ tuli voimaan vuonna 1988 ja siinä laki otti huomioon myös kuluttajansuojan.⁸⁸

Vaikka kuluttajat ovat voineet 1.7.2007 alkaen kilpailuttaa sähköntoimittajansa, niin ei suurin osa kuluttajista ole kilpailuttanut sähkönmyyjänsä. Sähköala on maantieteellisesti rajoittunut

---

⁸⁴ Sähköpörssiin on kehitetty elektroninen markkinapaikka, jossa ostajat ja myyjät kohtaavat.

⁸⁵ Ruostetsaari, 2010 s. 17-18.

⁸⁶ Energiloven LOV-1990-06-29-50.

⁸⁷ Ellag 1997:857. Sveriges Riksdag.

⁸⁸ Ruostetsaari, 2010 s. 17 – 18.

jäsenvaltion sisäiseksi markkinaksi, se on myös vähitellen laajentumassa pohjoismaiseksi sähkömarkkinaksi. Komission näkemys on sähkön tuotannon ja tukkumyynnin osalta, että Pohjoismaat muodostavat oman yhtenäisen suljetun markkina-alueen, koska jäsenvaltioiden välillä ei ole riittävästi siirtokapasiteettia. Kuluttajan voi olla käytännössä vaikeaa ostaa sähköä muulta kuin kotimaiselta sähkönyyjältä.⁸⁹

Suomi on Sähkömarkkinadirektiivin ja sähkömarkkinalain perusteella osa Pohjoismaisia sähkömarkkinoita. Kuluttajan kannalta on merkittävin tavoite saada sähkön kuluttajahintoja alemmaksi. Lisäksi tavoite on saada kaikki sähkön tuotantoresurssit mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön lisäämällä omaa tuotantoa ja vähentää riskejä ja riippuvuutta energian tuonnista kolmansista maista.⁹⁰

Myös muissa Euroopan unionin jäsenmaissa oli saman aikaisesti vireillä Sähkömarkkinadirektiivin takia energia-alan lainsäädäntöuudistuksia. Suomen sähkömarkkinoita koskeva uudistus oli hyvin samankaltainen Norjan ja Iso-Britannian jo aiemmin toteutuneen kehityksen kanssa.⁹¹

4 SUOMEN SÄHKÖMARKKINASÄÄNTELY

4.1 Suomen sähkömarkkinat osaksi eurooppalaisia sähkömarkkinoita

Suomessa sähköalaa koskeva ensimmäinen kansallinen sähkölaki (319/1979) toi myös Suomen osaksi eurooppalaista energiapolitiikkaa.⁹² Sähkölaissa painotetaan sähköturvallisuuden merkitystä sähköhuollon suunnittelussa sekä organisoinnissa. Sähkölain 1 §:ssä soveltamisalueina on sähkön tuottaminen, siirto, jakelu sekä kaikki sähkölaitteet ja sähkölaitteistoistot.

---

⁸⁹ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 236-237.

⁹⁰ Eurooppatiedotus, Energiaunionista, uutiset 8.4.2015.

⁹¹ Energiateollisuus ry. Hyvä tietää sähkömarkkinoista.

⁹² TEM, Sähkömarkkinat.

Tavoitteena oli ylläpitää ja kehittää koko maata teknisesti ja taloudellisesti sekä ottaa huomioon eri sähkön osa-alueiden järjestelmät sekä myös ympäristön tarpeet.⁹³ Lain soveltamisalue on laajempi kuin myöhemmässä sääntelyssä, koska lakia sovelletaan myös 5 §:n mukaan mm. puhelin-, lennätin-, radio- ym. tiedonsiirtolaitteisiin ja lääketieteellisiin kojeisiin, mikäli niistä voi aiheutua vaara henkeen, terveyteen tai omaisuuteen.⁹⁴

Sähkölaitoksella on velvollisuutena noudattaa kauppaja- ja teollisuusministeriön hyväksymiä yleisiä sähköntoimitusehtoja, jossa on määriteltyinä sähköntoimitus, sähkölaitoksen ja asiakkaiden oikeudet ja velvollisuudet sekä sähköhuollon turvaaminen ja kehittämisen. Sääntelyllä pyrittiin turvaamaan myös sähkökäyttäjien tasapuolinen kohtelu, vaikkakin sähkölaki oli puhtaasti monopoliliiketoiminnan lainsäädäntöä. Varsinaisesti kuluttajaoikeudellisesti laissa ei ollut muuta kuin 64 §:ssä sähkön anastamisesta ja velvollisuus kiinteistön mittausten sähköasennustarkastuksesta ennen sähköjen kytkemistä.⁹⁵

Suomella oli vuonna 1994 tavoitteena luoda sähkömarkkinoista toimivat vapauttamalla sähkö- ja kaasumarkkinat Euroopan unionin direktiivin mukaisesti. Hallituksen esityksessä korostettiin aiemmasta sähkölaista poiketen kuluttajien asemaa. Suomen sähkömarkkinalaissa määriteltiin direktiivin tavoitteiden mukaisesti tarkemmin myös asiakkaiden ja sähkönjakelijoiden velvollisuudet ja oikeudet. Sähkömarkkinalain tavoitteena oli tehostaa ja turvata Suomessa sähkön tuotanto-, siirto- ja jakelujärjestelmän toimivuus sekä kilpailukykyisyys.⁹⁶

Hallituksen esityksessä sähkömarkkinalaiksi katsottiin sähkönmyyjän aseman olevan vahva ostajaan nähden. Myyjä voi siirtää toimintansa taloudelliset riskit asiakkaille, mikä ei ole

---

⁹³ TEM, Sähkömarkkinat

⁹⁴ Finlex

⁹⁵ TEM, Sähkömarkkinat

⁹⁶ TEM, Sähkömarkkinat

mahdollista monella muulla toimialalla. Toisaalta vaikka monopoliliiketoimintaa siirron puolella pyritään viranomaisen toimesta valvomaan verkkotoiminnan tehokkuutta tai hinnoittelun oikeellisuuteen. Käytännössä on kuitenkin monopoliaseman vuoksi vaikeaa selvittää, miten paljon yritys tulouttaa omistajalle tuloksesta sen sijaan että sijoittaisi pääomaa verkon kehittämiseen ja kunnossapitoon. Monopoliliiketoiminnan väärinkäytösten ehkäisemiseksi, on asetettu tiettyjä vaatimuksia verkkopalvelujen hinnoittelulle ja tehokkuudelle. Verkkopalvelujen hinnoittelun tulisi olla kohtuullista, syrjimätöntä ja hinnoitteluperusteiden sitovaa ja läpinäkyvää. Samanlaisen palvelun tulee maksaa saman verran asiakkaille koko verkonhaltijan verkkoalueella ja hintojen tulee vastata verkkotoiminnan kustannuksia ja toisaalta liiketoiminnasta saatava voitto on kohtuullinen.⁹⁷

Sähkömarkkinalain tavoitteena on asettaa selkeät pelisäännöt sähköverkoille, koska ne toimivat alueellisesti suljettuna monopoliasemassa. Verkonhaltijoiden tuli avata markkinapaikkana toimivat sähköverkot, joiden tulisi palvella tasapuolisesti ja kohtuullisin ehdoin eri sähkökaupan osapuolia myyjiä ja asiakkaita. Suurin muutos alalla oli eriyttää kirjanpidollisesti yrityksen sähkön myynti ja siirtotoiminta toisistaan. Sähkön myynti ei edellytä luvan hakemista, mutta verkonhaltijat tarvitsevat toiminnalleen edelleen luvan, vaikka toimivat paikallisesti jakeluverkonhaltijoina omalla maantieteellisesti määritellyllä vastualueellaan.⁹⁸

Kun Suomesta tuli Euroopan unionin jäsen 1.1.1995 toi se oikeuksien lisäksi myös velvollisuuksia, joista käytännössä näkyvin ja keskeisin on velvollisuus implementoida⁹⁹ unionin lainsäädäntö osaksi kansallista lainsäädäntöä. Energia-alalla jäsenyyden vaikutus näkyy suoraan sähkömarkkinadirektiivin integroimisena kansalliseen sähkömarkkinalakiin.¹⁰⁰

---

⁹⁷ HE 138/1994 säädettävästä sähkömarkkinalaista.

⁹⁸ Nikkilä, 2001 s. 3.

⁹⁹ oikeudellinen termi, mm. EU-oikeudessa esim. direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä

¹⁰⁰ TEM, Sähkömarkkinat.

Suomen sähkömarkkinoita valmisteltiin myös tuleviin yhdyttyihin pohjoismaisiin sähkömarkkinoihin sekä avautuviin eurooppalaisiin markkinoihin. Uudistuksella pyrittiin vähentämään kilpailun esteitä ja poistamaan tarpeetonta sääntelyä kilpailun osalta tuotannossa, myynissä ja ulkomaankaupassa. Kilpailun lisääntymisen odotettiin tuovan tehokkuutta voimavarojen käyttöön ja kustannussäästöjä sekä kuluttajille että koko kansantaloudelle.¹⁰¹

Sähkön toinen sisämarkkinadirektiivi 2003/54/EY on yksityiskohtaisempi kuin ensimmäinen, mutta jäsenvaltiot voivat myös asettaa direktiiviä tarkentavia kansallisia säädöksiä direktiivin soveltamiseen ja täytäntöönpanoon. Kansallisessa lainsäädännössä noudatetaan lojaliteettiperiaatetta, jossa otetaan huomioon ja sitoudutaan yhteisön lainsäädännön täytäntöönpanoon. Yhteisön ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestykset ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa, mutta ne voivat kehittyä myös itsenäisesti ja ottaa vaikutteita muista oikeusjärjestyksistä ja oikeuskulttuureista.¹⁰²

Sähkömarkkinalaissa 2003 on huomioitu ja määritelty eri osapuolten asema oikeuksina ja velvollisuuksina sekä säädetty menettelytavat sopimusrikkomuksen seuraamuksista ja tarvittaessa korvaussäännöksistä. Jotta verkkoyhtiöt vähentävät sähkökatkoksia sekä niiden kestoa, on lakiin kirjattu sähkökatkosten kestolle tarkat aika- ja eurorajat sekä uusi seuraamus vakiokorvaus -menettely (444/2003. Lain toteutumista ja osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien valvomiseksi säädettiin valvontavelvollisuus sähkömarkkina- sekä kuluttajaviranomaiselle.¹⁰³

Kukin jäsenmaa määrittelee viimekädessä kansallisesti itse tarkemmin asiakkaiden ja sähkönjakelijoiden velvollisuudet ja oikeudet. Luonnollisen monopolin erityisvalvonnan keskeisiä

---

¹⁰¹ HE 2/2013, esitys eduskunnalle sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevasta lainsäädännöksi.

¹⁰² Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 289-290.

¹⁰³ *Jyllhä*, 2006 s. 93.

tavoitteita on tasapuolisuus, jatkuvuus ja tehokkuus. Tasapuolisuus koskee sekä yritysten omistajien että asiakkaiden odotuksia, mutta se tarkoittaa myös eri asiakasryhmien keskinäistä tasapuolista kohtelua.¹⁰⁴

Sähkömarkkinoita ja kilpailuoikeutta koskeva lainsäädäntö on suoraan EU:n johdettua unionioikeutta. Kilpailulaki on yleislaki ja toissijainen sähkömarkkinalakiin, joka on erityislainsäädäntöä. Sähköverkot ovat sähkömarkkinoiden toimintaedellytysten kannalta olennaisia hallita, niitä voi kutsua alan toiminnan kannalta jopa avainasemiksi, koska niillä on mahdollista poistaa kilpailu tai rajoittaa markkinoita. Euroopan komissio on laventaen määritellyt avainaseman hallinnan sisältöä siten, että se tulkitaan velvollisuudeksi huolehtia, ettei verkkoyhtiö sähkömarkkinoilla estä, rajoita tai vääristä kilpailua.¹⁰⁵

Sähkömarkkinalakiin on sen alkuperäisen säädöksen säätämisen jälkeen tehty useita pienempiä muutoksia. Viimeisimmässä muutoksessa vuonna 2013 Suomen tulee ottaa täytäntöön Euroopan unionin sähkömarkkinoiden kolmas sisämarkkinapaketti ja sen edellyttämät muutokset kansalliseen sähkömarkkinoita koskevaan lainsäädäntöön. Kolmas sähkömarkkinalaki (588/2013) tuli voimaan 1.9.2013. Samalla lainmuutoksella selkeytettiin vanhentunutta ja vaikeaselkoista aiempaa sähkömarkkinoita koskevaa lainsäädäntöä. Yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista lainmuutoksessa oli, parantaa sähkön vähittäismarkkinoiden kuluttajan suojaa mm. täsmentämällä kuluttajan oikeuksia. Sähkömarkkinalaissa säädetään jakeluverkonhaltijan, vähittäismyyjän ja asiakkaan oikeuksista ja velvoitteista, eikä säännöksistä saa poiketa kuluttajan vahingoksi.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ HE 127/2004

¹⁰⁵ Huhta, Kaisa, Defensor Legis 2016 N:o 2/2016 s. 236 -238.

¹⁰⁶ HE 2/2013 esitys eduskunnalle sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevasta lainsäädännöksi. Sääntelyn taantnehtivat vaikutukset. SML 13 luku.

4.2 EU:n kuluttajaoikeus sääntely ja sähkömarkkinat

Kuluttajaoikeusdirektiivin 9 artiklan 1 ja 2 kohdassa on kerrottuna kuluttajan oikeus peruuttaa sopimus koti- ja etämyynissä ilman perusteluja 14 päivän kuluessa, käyttämällä malliperuutuslomaketta tai muulla yksiselitteisellä ilmoituksella, mutta todistustaakka peruuttamisoikeuden käyttämisestä on kuluttajalla.¹⁰⁷

Sähköön liittyä keskeisenä sähköä käyttävien kuluttajien oikeudet ja oikeudellinen asema yhteiskunnassa. Kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995, samalla myös Suomen kuluttajaliitto tuli Euroopan komission kuluttajakomitean (ECCC) jäseneksi. Euroopan unioniin liittyminen myös mahdollisti Suomen kuluttajaliiton osallistumisen eurooppalaiseen kuluttajien lakityöryhmään (ECKG).

Kuluttajan kannalta merkittävien sähkömarkkinadirektiivin ja sähkömarkkinoiden kehittämisen tavoitteena oli saada sähkö- ja muun energian kuluttajahintoja alemmaksi. Lisäksi tavoitteena oli saada resurssit mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön lisäämällä alueen omaa tuotantoa ja vähentää riskejä energiantuonnista kolmansista maista.¹⁰⁸

Tavoitteena on ollut kilpailukykyiset hinnat ja kehittää sähkömarkkinoiden palvelutasoa sekä lisätä toimitusvarmuutta. Sähkömarkkinadirektiivissä (2009/77/EY) 13.7.2009 oli edelleen yhtenä tavoitteena kuluttajan sähkön hinnan laskeminen.¹⁰⁹

Euroopan parlamentin ja neuvoston kuluttajaoikeusdirektiivi (2011/83/EU) koskee kaikkia kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välille solmittavia sopimuksia, siis myös sähkösopimuksia. Komissio antoi 8. lokakuuta 2008 ehdotuksen (KOM 2008, 614 lopullinen) direktiivistä. Di-

¹⁰⁷ Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö 28/2013 s. 29.

¹⁰⁸ Eurooppatiedote, Energiaunionista, uutiset 8.4.2015.

¹⁰⁹ Euroopan unionin virallinen lehti I 211/5 14.8.2009.

rektiivin tavoitteena oli yhdenmukaistaa etämyyntiä ja kotimyyntiä koskevaa lainsäädäntöä, lisätä rajat ylittävää kuluttajakauppaa sekä parantaa edelleen unionin sähkön sisämarkkinoiden toimivuutta. Direktiivi ei vaikuttanut sellaisenaan suoraan kansalliseen sopimusoikeuteen, sopimuksen pätevyys, sopimuksen tekemistä ja vaikutusta koskeviin kansallisiin sääntöihin tai lainsäädäntöön.¹¹⁰

Suomen hallitus esitti vasta vuonna 2013 kuluttajasuojalain ja sähkömarkkinalain 88 §:n muuttamista, millä pantiin täytäntöön vuoden 2011 kuluttajan oikeuksia koskeva direktiivi. Lain tarkoituksena oli muuttaa koti- ja etämyyntisäännöksiä sekä kuluttajasuojalain kuluttajakauppaa koskevia säännöksiä tavarantoiminnan luovutuksesta, vaaran vastuu ja viivästys - käsitteen määrittelystä.¹¹¹

Kuluttajaoikeusdirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa kuluttajalle on annettava ennakkotietoja selvällä ja ymmärrettävällä tavalla tavarantoiminnan tai palvelun ominaisuuksista, elinkeinonharjoittajan yhteystiedot, hintaa koskevat tiedot, määräajoista ja sopimuksen kestosta. Direktiivin 7 artikla edellyttää, että kuluttajalle on annettava helposti luettavat, selkeät ja ymmärrettävällä kielellä ennakkotiedot paperilla tai muulla välineellä. Lisäksi kuluttajalle on annettava jäljennös allekirjoitetusta sopimuksesta tai sopimusvahvistuksesta.¹¹²

Kuluttajaoikeusdirektiivin 9 artiklan 1 ja 2 kohdassa on kerrottuna kuluttajan oikeus peruuttaa sopimus koti- ja etämyynnissä ilman perusteluja 14 päivän kuluessa, käyttämällä malliperuutuslomaketta tai muulla yksiselitteisellä ilmoituksella, mutta todistustaakka peruuttamisoikeuden käyttämisestä on kuluttajalla.¹¹³

---

¹¹⁰ HE 157/2013

¹¹¹ HE 157/2013 vp

¹¹² Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö 28/2013 s. 19.

¹¹³ Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö 28/2013 s. 29.

Euroopan komissio julkaisi 15.7.2015 tiedonannon¹¹⁴ energiakuluttajien aseman vahvistamisesta. Tiedonannon tavoitteena, että verkkoliiketoiminnan kehittämisen ja tehostamisen kautta saadut hyödyt siirtyvät pitkällä tähtäimellä edelleen myös kuluttajien eduksi. Sekä jakeluverkonhaltijan että sähkön vähittäismyyjän velvollisuutena on informoida asiakkaita sekä sopimusta tehtäessä, sopimusaikana laskuissa mm. sähkösopimuksen voimassaoloajasta, kuluttajan energiatarkeistuslistasta sekä lisäksi ratkaisukeinoista sopimuserimielisyyssasioissa.¹¹⁵

EU:n kuluttajaohjelmassa vuosille 2014 – 2020 on tavoitteeksi nostettu kuluttajapolitiikka, jolla voidaan edistää merkittäväällä tavalla Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden saavuttamista. Eurooppa 2020 -strategiassa todetaan, että kansalaisille on annettava ”mahdollisuus osallistua sisämarkkinoihin täysimääräisesti.” Kun on riittävä tieto oikeuksistaan, voi kuluttaja vaatia hyvää laatua, palveluja ja vastinetta rahoilleen ja siten kuluttajat voivat osaltaan vaikuttaa yrityksiin sekä sisämarkkinoiden vahvistumiseen.¹¹⁶

4.3 Kuluttajaoikeudellista sääntelyä Suomen sähkömarkkinoilla

Sähkömarkkinalain 3 §:n 20 momentti määrittelee kuluttaja -käsitteen kuluttajasuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:n mukaisesti.¹¹⁷ Sähkömarkkinalaki mahdollistaa sähkönkäyttäjänä olevalle kuluttajalle oikeuden päättää, keneltä myyjältä hän haluaa sähkönsä hankkia, kenelläkään tietyllä myyjällä ei ole yksinmyyntioikeutta tietyn jakeluverkon alueella. Toimintojen eriyttäminen näkyy sähkölaskulla erillisinä sähkön siirto ja myynti liiketoimintoina.¹¹⁸ Vertikaalisesti integroituneet verkonhaltijat ei saa johtaa harhaan ja epäselvyyttä viestinnässä ja tuotemerkil-

---

¹¹⁴ Euroopan komissio, tiedonanto 15.7.2015, COM 2015 339 lopullinen.

¹¹⁵ TEM loppuraportti 17.9.2010 s. 12.

¹¹⁶ KOM(2011) 707 s. 2.

¹¹⁷ Sähkömarkkinalaki 386/1995, käsitteet.

¹¹⁸ HE 138/1994 säädettävästä sähkömarkkinalaista

lään.¹¹⁹ Kuluttaja voi myös sähkömarkkinalain mukaisesti liittyä sähköverkkoon ja saada siirtopalvelua paikalliselta sähköverkonhaltijalta kohtuullisin verkkopalveluhinnoin. Kuluttajalla on myös oikeus saada tietoa sähkön verkkopalvelun ja energian hinnan muodostumisesta sekä sähkön alkuperästä.¹²⁰

Kotitalouksilla on ehdoton oikeus saada sähköä kohtuullisilla sähköhinnoilla. Vaikka direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa on säännös sähköenergian kohtuullisesta hinnasta, se lienee vain lainsäätäjän tavoite sähkömyyjälle, mutta käytännössä se ei lisää kuluttajien oikeuksia. Kuluttajansuojalaki (KSL 38/1978) koskee 1 §:n mukaan elinkeinonharjoittajaa, joka tarjoaa, myy tai markkinoi kulutushyödykettä kuluttajalle. Kulutushyödykkeitä on (3 §) tavarat ja palvelukset, sekä muita hyödykkeitä esim. sähköä tai etuuksia, joita tarjotaan luonnolliselle henkilölle yksityistä taloutta varten. KSL:n 2 luvun 1 §:n mukaan markkinointi ei saa olla hyvän tavan vastaista eikä siinä saa käyttää kuluttajien kannalta sopimatonta menettelyä.

Sähkö on välttämättömyyshyödyke, jolloin sen saatavuudelle ja edullisuudelle on asetettu lisävaatimuksia. Kuluttaja-asiakkaiden huomioiminen sähkömarkkinadirektiivissä ja edelleen kansallisesti sähkömarkkinalaissa ilmenee rajoitteina, kuten sähkömyyjän toimitusvelvollisuutena, kohtuullisina sähköhintoina ja säännöksinä, jotka rajoittavat talviajan sähköntoimituksen keskeytyksiä.¹²¹

Sähkömarkkinalaki toi sähkökauppaan selkeät toimialan käytäntöjä ohjaavat säännöt, joilla voidaan turvata heikompana osapuolena olevan kuluttajan asemaa. Hyötynä tarjonnan ja kil-

---

¹¹⁹ HE 20/2013, Sähköliiketoimintojen eriyttäminen.

¹²⁰ Energiavirasto, Kuluttajan oikeudet [<https://www.energiavirasto.fi/kuluttajan-oikeudet>] (28.2.2016)

¹²¹ Nikkilä, 2001 s. 1

pailun lisääntymisestä on kuluttajien mahdollisuus vaikuttaa omaan sähkönkulutukseensa ja sähköstä aiheutuneisiin kustannuksiin.¹²²

Kuluttaja voi sähkömarkkinalain mukaisesti liittyä sähköverkkoon ja saada siirtopalvelua paikalliselta sähköverkonhaltijalta kohtuullisin verkkopalveluhinnoin. Kuluttajalla on myös oikeus saada tietoa sähkön verkkopalvelun ja energian hinnan muodostumisesta sekä sähkön alkuperästä.¹²³

EU:n komitea painottaa kannanotossaan, että energiantoimittajan vaihtaminen tulisi voida tapahtua teknisesti mahdollisimman helposti, nopeasti ja luotettavasti vertailukelpoisin hinnoin. Lisäksi kuluttajan tulisi saada luotettavaa tietoa sopimuksen laadusta ja tarjoajan toiminnan asiakastytyväisyydestä. Tavoitteena olisi kehittää selkeä ja toimiva luokitusjärjestelmä energiantoimittajista ja vertailukelpoista tietoa tarjousten sisällöstä kuten tarjoushinnoista.¹²⁴

Monet pienet sähköyhtiöt eivät ole välttämättä olleet kiinnostuneita laajentamaan sähkönmyyntiä toimialueensa ulkopuolelle, vaan jatkavat pelkästään toimitusvelvollisena myyjänä verkkoalueen asiakkaille. Yritysten sähkönmyyntihinnoittelu hajautuu julkisin hinnoin toimitusvelvollisuushinnalla ja julkisella tarjoushinnalla. Paikalliset myyjät eivät käytä hinnoittelun pohjana pörssihinnoittelua, vaan hinnoittelevat sähkön itse tuotetun tai ostetun sähkön perusteella, riippuen mitä sen hankinta todellisuudessa maksaa. Itse tuotetun sähkön hinta voi olla isojen toimijoiden hintaa halvempi, mikä varmistaa vakiintuneen paikallisen pysyvän asiakaskunnan, mutta yhtiöt eivät pyri maksimoimaan omaa taloudellista tuottoaan.¹²⁵

---

¹²² Nikkilä, 2001 s. 1.

¹²³ Energiavirasto, Kuluttajan oikeudet [<https://www.energiavirasto.fi/kuluttajan-oikeudet>] (28.2.2016)

¹²⁴ Komission tiedonanto 15.7.2015 s. 4-5.

¹²⁵ Ruostetsaari, 2010 s.105 – 106.

4.4 Kuluttajaoikeudellisia käsitteitä

4.4.1 Sähkömarkkinalain kohtuullisuusvaatimus

Haasteena yhteisön energia-alan sääntelyssä on ollut joidenkin yksittäisten sääntöjen ja määritelmien epäselvyys ja epätarkkuus, mikä jättää jäsenvaltioille harkinta- ja tulkintavaltaa omassa lainsäädännössään. Euroopan unionin sisämarkkinadirektiivissä 2003/54/EY 3 artiklan 3 kohdan yleispalvelusäännöksessä säännellään sähkön kohtuullisesta hinnoittelusta, mutta käytännössä yleisesti käytetylle kohtuullinen -sanalle ei ole olemassa selkeää kohtuullisstandardia tai määritelmää, josta sen voisi suoraan tulkita tarkoittavan jotain tiettyä asiaa.¹²⁶

Kohtuullisuutta ei ole yksiselitteisesti oikeudellisesti määritelty Euroopan unionin eikä myöskään suoraan Suomen lainsäädännössä, se katsotaan joka tilanteessa erikseen. Käsitteenä se on hyvin yleinen, jonka jokainen mieltää positiiviseksi ja tarkoittavan jotain oikeudenmukaista ja sopivaa. Kielitoimiston sanakirja tarkastelee asiaa päinvastaiselta näkökannalta, jossa asia on kohtuuton, jos se on liiallinen, liian ankara, epäoikeudenmukainen.¹²⁷

Euroopan Neuvoston direktiivissä 93/13/ETY tarkastelee kuluttajasopimusten kohtuuttomia ehtoja, esimerkiksi 2 artiklan kuluttajasopimuksen vakiosopimuksen ehto, josta ei ole erikseen sopimusneuvottelun yhteydessä sovittu, on ehto kohtuuton, jos se aiheuttaa hyvän tavan vastaisesti epätasapainoa eri sopimusosapuolten välille ja siten kuluttajalle vahinkoa.

Käsite kohtuus -periaate, on oikeusperiaate, jolla on tarkoitus korjata osapuolten eriarvoisuudesta johtuva epätasapaino sopimussuhteessa. Sitä voidaan soveltaa sekä vakiosopimusehtoihin, että yksittäisiin sopimuksiin. Kohtuusperiaatetta ilmentää OikTL:n 36 §, mutta vastaavaa

---

¹²⁶ Guimaraes-Purokoski, 2009, s. 110.

¹²⁷ Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy, kielitoimiston sanakirja, 2018.

ilmentänee paremmin käänteisenä tulkintana Common law -oikeusjärjestelmän 'kohtuuttomuus' -periaatteesta.¹²⁸

Kuluttajasuojalaissa oli tavoitteena puuttua kuluttajan kannalta kohtuuttomiin sopimusehtoihin. KSL 3 luvun 1:ssä on tavoitteeksi ilmaistu, että elinkeinonharjoittajia kielletään käyttämästä kuluttajan kannalta kohtuutonta ehtoa. Tavoitteena oli mm. torjua vakioehdot, jotka voisivat olla kohtuuttomia kuluttajan kannalta.¹²⁹ Jos sopimuksen ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan sovitella tai jättää huomioon ottamatta 4 luvun 1 §:ssä, mutta toisaalta ilmaistaan myös, että epäselvää ehtoa tulkitaan kuluttajan hyväksi (3 §)¹³⁰.

Oikeustoimilain (OikTL 228/1929) 36 §:n yleinen kohtuullistamissäännös tulee sovellettavaksi silloin, jos oikeustoimi on osoittautunut kohtuuttomaksi ja sitä pyritään sovitteluun, jos sopimuksessa oleva ehto johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen. Kohtuuttomuus on riippuvainen siitä asiayhteydestä, missä se tulee esille. Kohtuuttomuus voi tulla esille sovittelun yhteydessä, jolloin toinen osapuoli on toiminut hyvän tavan vastaisesti ja kohtuuttomasti.¹³¹

Kohtuullisuutta ei ole yksiselitteisesti oikeudellisesti määritelty Euroopan unionin eikä myöskään suoraan Suomen lainsäädännössä, oikeustieteessä tai oikeuskäytännössä. Käsitteenä se on hyvin yleinen, jonka jokainen mieltää positiiviseksi ja tarkoittavan jotain oikeudenmukaista ja sopivaa. Kielitoimiston sanakirja tarkastelee asiaa päinvastaiselta näkökannalta, jossa asia on kohtuuton, jos se on liiallinen, liian ankara, epäoikeudenmukainen.¹³²

---

¹²⁸ Ahtonen, 2010, s. 29.

¹²⁹ Ahtonen, 2010, s. 26.

¹³⁰ KSL 8/1978.

¹³¹ Ahtonen, 2010, s. 27-28.

¹³² Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy, kielitoimiston sanakirja, 2018.

Suomen lainsäädäntöön on implementoitu sähkömarkkinadirektiivi sähkömarkkinalakiin, jossa 2.2 § edellyttää verkkopalveluhinnoittelun kohtuullisuutta. Hinnoittelua arvioidaan kokonaisuutena, jossa varmistetaan toisaalta sekä verkkotoiminnan hinnoittelun kustannusvastaavuutta että liiketoiminnan tuoton kohtuullisuutta. Kustannustehottomuutta arvioidaan yritysten kustannustaso verrattuna kustannuksiin, jolloin saadaan taso, johon yrityksellä olisi mahdollisuus. Toimitusvarmuuden turvaamiseksi viranomaisella on säädetyt ohjauskeinot, jotka ovat käytännössä verkkotoiminnalle taloudellinen rasite, koska tulorahoitus ei välttämättä tule riittämään laatu- ja kehitysvaatimusten toteuttamiseksi tehtävien investointien ja muiden ylläpitokulujen kattamiseksi.¹³³

Sähkömarkkinalaki sisältää verkkopalveluiden kohtuullisuusvaatimuksen, joka sinänsä rajoittaa verkonhaltijoita sisällyttämästä vikakorjauksista aiheutuneita lisäkustannuksia vapaasti siirtohintoihin. Sääntely ilmentää alan kilpailuoikeudellista ulottuvuutta sekä kilpailuoikeudellista erityispiirrettä. Sähköverkot ovat luonnollisia monopoleja ja jakeluverkonhaltijat määräävässä markkina-asemassa omalla verkkoalueellaan. Sähköverkkoyhtiöillä ei ole kilpailuilla markkinoilla kannustinta tehostaa toimintaa, parantaa toiminnan laatua tai pitää hintoja kustannuksia vastaavalla tasolla.¹³⁴

Verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuusvaatimus ei ole kirjoitettu verkonhaltijan, vaan nimenomaan verkkopalveluiden käyttäjän viime kädessä kuluttajan näkökulmasta. Verkonhaltijan kohtuullisuusvaatimus muodostuu hinnoittelun kustannusvastaavuudesta suhteessa tuoton kohtuullisuusvaatimukseen. Sähkömarkkinalain esitöiden mukaan verkkoyhtiön tulot saisivat kattaa verkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset. Oletettavaa on, ettei tavanomainen toiminnan rahoittamiseen riittävä tulorahoitus riitä kaikkien investointien tekemiseen ja kulujen kattamiseen. Verkonhaltijat joutuvat todennäköisesti turvautumaan pää-

---

¹³³ Huhta, Defensor Legis 2016 N:o 2/2016 s. 236 -238

¹³⁴ Huhta, Defensor Legis 2016 N:o 2/2016 s. 236 -238.

omarahoitukseen, koska sähköverkkotoiminta on monopoliluonteensa vuoksi vähäriskistä liiketoimintaa.¹³⁵

Suomen sopimusoikeus perustuu oikeustoimilain mukaisesti sopimuksen sitovuuteen. Periaatteessa, kun sopimus tehdään, se sitoo molempia osapuolia sopimusajan. Myyjä ei voi lähteä ajamaan omaa etuaan ja väärin perustein hinnoitella sähköä ja korottaa sähkösopimuksen hintoja kesken sopimuskauden. Myyjä nosti sähkön myyntihintoja kohtuuttomasti ja lyhyellä aikavälillä. Kyseisessä tapauksessa kohtuuttoman hinnan korotuksen määriteltiin yli 10 %. Hinnoittelun perusteet eivät olleet sähkömarkkinalain mukaisia ja olivat olennaisen suuria kohtuulliseen määrään verrattuna.¹³⁶

4.4.2 Sopimaton menettely sähkön myynnissä

Kuluttajavirasto seuraa ja ottaa tarvittaessa kantaa kuluttajien ja sähköalan yritysten välisten sopimusehtojen kohtuullisuuteen oikeuskäytännössä, minkä tavoitteena on saada sopimusedot kuluttajasuojalain mukaiseksi.¹³⁷

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että vahvistusmenettelyllä voidaan vähentää ja mahdollisesti ehkäistä ongelmatilanteita. Monessa tapauksessa oli myyjän puhelun perusteella kuluttajalle voinut jäädä epäselväksi osittain tai pahimmillaan koko sopimuksen sisältö. Vahvistusmenettely avaa kuluttajalle mahdollisuuden pohtia tarkemmin, haluaako sitoutua puhelimitse tekemäänsä sopimukseen. Vahvistuksella kuluttaja voi myös harkinnan jälkeen tarvittaessa määräajan kuluessa päästä eroon sopimuksesta, joka on voitu saada aikaan myyjän epäasiallisen toiminnan tuloksena puhelimitse painostamalla asiakasta hyökkäävästi tai harhaanjohtavil-

---

¹³⁵ Huhta, Defensor Legis 2016 N:o 2/2016 s. 236 -238

¹³⁶ MAO 316/17. Finkraft Oy:n sopimus hinnoittelu.

¹³⁷ HE 138/1994 säädettävästä sähkömarkkinalaista.

la tiedoilla. Vahvistusmenettely toimii myös kuluttajalle tarvittaessa näyttönä riitatilanteessa sopimuksen olemassaolosta tai sen kohtuuttomuudesta.¹³⁸

Kuluttajasuojalain 2 luvun 10 §:n mukaan markkinoinnissa ei saa tarjota kuluttajalle kulutus-
hyödykkeitä ilman nimenomaista tilausta. Sähkönmyyjä ei saa käyttää markkinoinnissaan epä-
asiallista menettelyä, kuten lähettää sähkönmyyntivahvistusta tai laskua kuluttajalle, jos kulut-
taja ei ole nimenomaisesti hyväksynyt puhelimesta sopimusta sähkömarkkinalain 25 e §:ssä
edellytetyllä tavalla.¹³⁹ Pätevä sopimus edellyttää, että kuluttaja ymmärtää sähkökilpailutusta
ja on vahvistanut nimenomaisesti hyväksyvänsä tarjouksen.

Määräaikainen sopimus sitoo molempia sopimusosapuolia määräaikaisen sopimuksen voimas-
saoloajan, eikä sopimusehtoja saa lähteä yksipuolisesti muuttamaan, yleisten sopimusoikeu-
dellisten periaatteiden mukaisesti¹⁴⁰ Myyjä oli muuttanut sopimusehtojen ja sähkömarkkina-
lain 93 §:n vastaisesti sähkönmyyntiehtojen laskutusvälin, ennalta laskutettavan jakson ja hin-
noittelun osalta ilman, että oli ilmoittanut kuluttajalle ehtomuutoksesta ja sen perusteesta.
Muutos olisi oikeuttanut kuluttajan halutessaan irtisanomaan myyntisopimuksen.

Jos kuluttajalta vaaditaan ennakkomaksua, sähkönmyyjä siirtää normaalin liiketoimintaan
kuuluvan riskinsä kokonaan kuluttajan vahingoksi luoden huomattavan epätasapainon osa-
puolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Käytetty menettely ei noudata kuluttajakaupassa
yleisestä suoritusten samanaikaisuuden periaatetta. Myyntiehtojen mukaan myyjä voi myynti-
sopimusta tehtäessä olla vailla ennakkomaksua vain, jos siihen on erittäin painava peruste,
esimerkiksi myyjällä on kuluttajalta eräänntyneenä huomattava määrä saatavia. Myyjän tulee
lähettää kuluttajalle sähkönmyyntisopimusvahvistuksen myyntiehtojen mukaisesti kahden

---

¹³⁸ Kuluttajaoikeustyöryhmän mietintö 28/2013 s. 29.

¹³⁹ MAO 229/12 Market Energia Sähkönmyynti Oy

¹⁴⁰ MAO 405/15 Sähkönmyyjä 220 Energia Oy Sopimusehtojen muuttaminen

viikon kuluttua sopimuksen tekemisestä (SML 25 e §). Asiakkaan tulee nimenomaan hyväksyä myyjän esittämä tarjous ennen kuin myyjä voi lähettää laskuja kuluttajalle. Kuluttajalla on oikeus myyntiehtojen mukaisesti perua myyntisopimus kahden viikon määräajan puitteissa lähetetyn sopimusvahvistuksen vastaanottamisesta. Myyjä ei saa lähettää laskuja, jos ostaja on perunut määräajassa sopimuksen.¹⁴¹

Sopimus voidaan tehdä pätevästi sekä suullisesti että kirjallisesti. Sopimus pyritään pitämään *Pacta sunt servanda* -periaatetta.¹⁴² Sekä myyjä että kuluttaja tavoittelevat tietoisesti pysyvää ja pätevää sopimusta, joten sopimusosapuolten tulee noudattaa sovittua ja tehtyä sopimusta.¹⁴³

Toinen yleinen sopimusoikeudellinen periaate on, että sopimus sitoo osapuolia sopimuksessa sovitun voimassaoloajan, varsinkin määräaikaisessa sopimuksessa sen sitovuus korostuu. Kun määräaika päättyy, sopimuksen sitovuus lakkaa molempien osapuolten osalta.¹⁴⁴ Sähkösojpmusten osalta usein sähkönmyyntisopimukset ovat määräaikaisia.¹⁴⁵

Määräaikaisen sopimuksen sitovuuteen liittyy Kuluttajariitalautakunnan 1.11.2005 antama yksimielinen ratkaisu kuluttajan vaatimukseen purkaa määräaikainen sähkönmyyntisopimus. Kuluttaja oli tyytymätön tekemäänsä myyntisopimuksen hintaan ja halusi purkaa määräaikaisen myyntisopimuksensa. Kuluttajaviranomainen vetoaa sähkömarkkinalain 25 c §:n, jossa sähkönmyyjä on antanut ennen sopimuksen alkamista tarjouksessa sopimushinnat ja sopimuksen keskeiset ehdot, että hinta on muuttumaton koko sopimusajan. Lisäksi tarjouksessa on annettu tarkat sopimuksen tekemisen ohjeet ja ehdot. Sopimuksen tekeminen on nimenomaan edellyttänyt kuluttajalta aktiivista hyväksymistä. Sähkömarkkinalain 25 e §:n mukaan asiak-

---

¹⁴¹ MAO: 229/12

¹⁴² Oikeustoimilain 228/1929 mukainen sopimuksen sitovuuden -periaate

¹⁴³ Saarnilehto, 2005 s. 157.

¹⁴⁴ Saarnilehto, 2005 s. 158.

¹⁴⁵ Nikkilä, 2001 s. 15, 29.

kaalle lähetetyssä vahvistusilmoituksessa on pyydetty vielä tarvittaessa huomauttamaan kolmen viikon kuluessa, mikäli sopimusvahvistus ei vastaa tarjousta ja sovittua sopimusta. Sähkömarkkinalain 25 f §:n mukaan määräaikainen sähkönmyyntisopimus päättyy määräajan kulluttua umpeen. Ratkaisussa todetaan yksiselitteisesti, että sähkömarkkinalain mukaan kuluttaja ei saa irtisanoa määräaikaista sähkönmyyntisopimusta, vaan sopimus päättyy sitten, kun määräajan päätyttyä.¹⁴⁶

4.4.3 Kuluttajaoikeudellinen ryhmäkanne

Euroopan unionin pyrkimyksenä on kuluttajien oikeuksien suojeleminen, minkä vuoksi union on lähtenyt ajamaan kuluttajien etua ajavaa toimielintä. Euroopan unionin tavoitteena on uudistaa ryhmäkannetta, koska käytännössä ryhmäkannelaki (444/2007) ei ole jäsenmaissa toiminut tavoitellulla tavalla. Vaikka laki on ollut Suomessa voimassa jo vuodesta 2007, ei yhtään ryhmäkannetta ole nostettu. Laki ei ole sellaisenaan ollut käytännössä toimiva eikä edistänyt kuluttajien oikeuksia siviiliprosessina. Esityksessä nousi esille, että kuluttajasuojalainsäädännön tulisi olla pakottavana ja tuomioistuinten soveltaa ja ottaa se huomioon oma aloitteisesti kuluttajaa koskevia asioita ratkaistaessa.¹⁴⁷

Euroopan unionin eri jäsenmailla on omat toisistaan eroavat lainsäädännöt ja oikeudelliset käytännöt kuluttajien kollektiivisesta ryhmäkanteesta, huolimatta yhteisestä ryhmäkannedirektiivistä. Jos Suomessa nousisi esille oikeudellinen tapaus, jossa on mukana useita henkilöitä, joilla on samanlaisia väitteitä (sama tai vastaava tosiseikka) yhteistä vastaajaa kohtaan voi kuluttaja-asiamies lähteä ajamaan asiaa eikä yksityiset tahot. Komission kuluttajariita-asian käsittelyyn on tehty suositus opt-in -periaatteesta, jossa ryhmäkannetta lähdetään ajamaan sii-

---

¹⁴⁶ KRIL 04/39/3085 1.11.2005.

¹⁴⁷ Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law Final report Part 3 – Country reporting, Finland, s 344-345.

hen ilmoittautuneiden kuluttajien puolesta, eikä opt-out -periaatteelle, jossa kanne nostetaan kaikkien vastaavassa tilanteessa olevien puolesta.¹⁴⁸

Yleisesti elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen riidan sovittelijana on kuitenkin Suomessa kuluttaja-asiamies, ja kuluttajariitalautakunta menestyksekkäästi ajaneet kuluttajan etua. Vuonna 2013 vaihtoehtoiseksi riidan käsittelykanavaksi tuomioistuin käsittelyn sijaan tuli Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2013/11/EU)¹⁴⁹ tavoitteeksi mukaisesti kuluttajariitojen ratkaisemisesta esitti Suomessa hallitus (HE 74/2015) mukaan vaihtoehtoinen kuluttajariitojen ratkaisuun olisi tuomioistuimen ulkopuolinen puolueeton, riippumaton, asiantunteva, avoin ja tehokas riidanratkaisuelin, kuluttajariitalautakunta. Kuluttaja ja elinkeinonharjoittaja voivat toimittaa valitukset ja aineiston sähköisesti verkkosivujen kautta.

---

¹⁴⁸ Euroopan komissio, Study on the State of Collective Redress in the EU in the context of the implementation of the Commission Recommendation s. 363.

¹⁴⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/11/EU vaihtoehtoisesta kuluttajariitojen ratkaisemisesta.

5 JOHTOPÄÄTÖS

Sähkömarkkinadirektiivi ja sähkömarkkinoiden sääntelykehitys on vaikuttanut kuluttajan asemaan sekä myönteisesti että myös kielteisesti kansallisilla sähkömarkkinoilla. Sähkömarkkinadirektiivin keskeisenä tavoitteena on koko sähkömarkkinoiden sääntelyn ajan ollut, että asiakkaiden sähköhinnat laskevat. Euroopan unionin jäsenyyden ja sisämarkkinoiden myötä kansallisen lainsäädännön määrä on lisääntynyt, kehittynyt ja monipuolistunut sekä yleisesti, kuluttajaoikeudellisesti että sähkömarkkinoilla.

Aktiivisten sähkönmyyjien toiminta kilpailuilla sähkömarkkinoilla, on tuonut lisävelvoitteita myös paikalliselle sähköverkkoyhtiölle, jotka tuottavat sähkömarkkinalain mukaisia palveluja myyjille ja asiakkaille. Sähköalan sääntely edellyttää tarkempia mittaustietoja sekä todelliseen kulutukseen perustuvan laskutuksen läpinäkyvyyttä, mikä osaltaan lisää sähkön loppukäyttäjän luottamusta laskutuksen oikeellisuuteen.

Sähkömarkkinalain tavoitteena on ollut ensisijaisesti turvata sähköverkon ylläpito ja toimitusvarmuus sähkömarkkinoilla ja se velvoittaa sähköverkkoyhtiötä investoimaan verkonrakentamiseen ja -saneeraukseen. Investointikulujen kattamiseksi verkkoyhtiöt pyrkivät siirtämään ne siirtohintoihin ja se aiheuttaa hinnan korotuksia.

Euroopan unioni on kiinnittänyt huomiota energia-alan kuluttaja-asiakkaiden oikeudelliseen asemaan ja kuluttajan asemaa turvaavia säännöksiä on lisätty myös sähkömarkkinalakiin. Sähkömarkkinadirektiivin sääntelyn seurauksena myös kuluttajien oikeuksia valvomaan säädettiin uusi kuluttajadirektiivi ja kansallinen kuluttajalaki valvomaan kuluttajien etua sisämarkkinoiden sääntelytavoitteen mukaisesti. Sekä sähkömarkkinadirektiivin että kuluttajaoikeusdirektiivin myöt muutokset kansalliseen lainsäädäntöön on parantanut kuluttajan oikeudellista asemaa ja oikeusturvaa. Kuluttajavirasto on virallinen puolueeton valvontaviranomainen, joka valvoo kuluttajan oikeuksien toteutumista sähkömarkkinoilla ja oikeuskäytännössä. Kuluttajaviranomainen voi puuttua, jos verkkoyhtiön siirtohinnoittelun kertakorotus on kohtuuton. Kulutta-

jilla olisi mahdollisuus yhdessä nostaa ns. ryhmäkanne sähköyhtiötä vastaan vuoden 2007 ryhmäkannelain perusteella. Suomessa laki ei ole toiminut tavoitteen mukaisesti.

Kuluttajalla on oikeus saada sähkömarkkinalain mukaisesti tarvitsemaansa hyvälaatuista sähköä sopimuksen mukaisesti riittävästi, oikea-aikaisesti ja keskeytyksettä. Kuluttajan sähkön saanti voi estyä, jos verkkoyhtiö ei ole huolehtinut sähkömarkkinalain vaatimusten mukaisesti velvoitteestaan sähköverkoston ylläpidosta ajoissa, säännöllisesti ja riittävästi.

Sähkömarkkinalakiin ja kuluttajadirektiivi tehdyt muutokset mahdollistavat kuluttajan oikeudellisen aseman parantumisen, mihin kuluttajaviranomainen on ottanut aktiivisen valvontaroolin ja lähtenyt ajamaan kuluttajan oikeuksia myös sähköalalla. Kuluttaja odottaa sähkön hinnoittelun ennustettavuutta, ymmärrettävyyttä ja oikeudenmukaisuutta. Monessa sähkömarkkinadirektiivin ja sähkömarkkinalain kohdassa korostetaan kohtuullisuutta. Markkinataloudessa ei voida rajata verkkoyhtiön oikeutta tuotteensa vapaaseen hinnoitteluun asettamalla hintakatto. Verkonhaltijan näkökulmasta kohtuulliset hinnat olisivat todennäköisesti reaaliset ja todelliset niin, että kaikki investointikustannukset voisi viedä sellaisenaan siirtohintoihin, mutta nimenomaan kuluttajan näkökulmasta se olisi kohtuutonta. Kuluttajasuojalakiin on pyritty lisäämään rajoituksia elinkeinonharjoittajille kuluttajia koskevien ehtojen kohtuudellisuudesta ja tavoitteena on puuttua kuluttajan kannalta kohtuuttomiin sopimusehtoihin jo etukäteen. Oikeustoimilaissa olevat säännöt kohtuuttomuudesta, tulevat sovellettavaksi siinä tapauksessa, kun ne on jo osoittautuneet kohtuuttomiksi ja niitä pyritään sovittamaan.

Kuluttajan näkökulmasta verkkoliiketoiminnan kohtuulliset verkkopalvelut ovat sähkömarkkinalaissa hinta, mutta syrjimätöntä, toimivat ja keskeytymättömät. Kohtuullisuus on määritelmänä tulkinnanvarainen sekä suhteellista ja riippuu asian esittäjän näkökulmasta. Kohtuullisuuden määrittely ei ole olemassa yksiselitteistä oikeudellista määritelmää tai standardia. Se on joka tapauksessa positiivinen, sopiva ja oikeudenmukainen sekä myös sietämiskynnyksen ylärajoilla oleva. Yhteisön keskeisenä tavoitteena on ollut jo pitkään luoda koko Euroopan kattavan sähköverkko, mikä ei ole käytännössä vielä voinut toteutua tavoitellusti siinä muodossa kuin EU tavoitteli sähkönsisämarkkinoita luodessa.